

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Determinanty ovlivňující způsob a dobu čerpání rodičovského
příspěvku v ČR**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Aleš Novotný

Autor práce:

Ivana Chvátalová

6. 5. 2011

ABSTRAKT

Název práce: Determinanty ovlivňující způsob a dobu čerpání rodičovského příspěvku v ČR

Tato práce se zabývá determinanty, které ovlivňují rodiče při volbě varianty rodičovského příspěvku. Cílem práce bylo zjistit nejvýznamnější faktory, které ovlivňují rodiče při volbě varianty čerpání rodičovského příspěvku, dále jsem se snažila zmapovat možnosti využívání volby variant rodičovského příspěvku. Zjišťovala jsem, zda ovlivňuje míra podpory ze strany rodiny matky, při rozhodování o variantě rodičovského příspěvku.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se v první kapitole zabývám rodinou a ve druhé kapitole opatřeními sociální politiky. V praktické části práce popisuji cíle práce a hypotézy, metody výzkumu a vlastní výsledky. Ke zjištění informací jsem zvolila kvantitativní výzkum, použila jsem metodu dotazování, techniku dotazníku. Šetření probíhalo přímou a zprostředkovanou formou na území České republiky. Výzkumný soubor tvořily rodiče -matky na rodičovské dovolené.

Zjistila jsem, že v případě čerpání dvouleté varianty rodičovského příspěvku je nejdůležitějším determinantem výše dávky rodičovského příspěvku, plánování narození dalšího dítěte do dvou let, vyšší a vysokoškolské vzdělání. V případě čerpání tříleté varianty rodičovského příspěvku jsou nejvýznamnějšími determinanty možnost nástupu do zaměstnání k původnímu zaměstnavateli, možnost umístění dítěte ve školce ve věku tří let, vyhovující částka rodičovského příspěvku a dostatečná doba pro péči a výchovu dítěte. U čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku je nejdůležitějším determinantem orientace ženy na rodinu a dítěte a samotná možnost volby. Dále jsem zjistila, že pomoc ze strany rodiny využívají téměř tři čtvrtiny respondentek. Má práce by mohla napomoci k prosazení prorodinných opatření, která by umožnila rodičům uspokojivě kombinovat práci a rodinu.

ABSTRACT

Thesis title: Determinants impacting Czech Republic parental allowance way of payment and parental allowance entitlement period

This thesis deals with determinants influencing parents in opting for a parental allowance variant. Its objective is to identify the most significant factors that influence parents in opting for a parental allowance variant; further, I also strived to identify ways of using the parental allowance option, and whether or not the mother's family support has any impact on deciding the parental allowance variant.

The Bachelor thesis is divided into a theoretical and a practical part. In the theoretical part, the first Chapter deals with the family, and the second one with the social policy measures. The practical part describes the thesis's objectives and hypotheses, research methods, and the very results. For obtaining necessary information, I have selected the quantitative research through a questionnaire as the inquiry instrument. The research was accomplished by the direct and mediated form in the Czech Republic territory. The respondents' group targeted consisted of mothers on parental leave.

I found out that the amount of the parental allowance, planning the second child within two years, and a higher or university education are the most significant determinants for the two-year parental leave option. For the three-year parental leave option, the possibility of returning to the employer the mother was employed by before her parental leave, the possibility of placing the child in a kindergarten at the age of three, the satisfactory amount of the parental allowance, and the sufficient time for taking care of and upbringing the child are the most significant determinants. Mother's family and child dedication and the option itself are the most significant factors for the four-year parental leave and allowance receipt option. I further found out that almost three quarters of responding mothers use the family support. My thesis could help promote pro-family measures that would support parents in satisfactory combining their employments and families.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Chotýčanech dne: 6. 5. 2011

Podpis studenta:

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Mgr. Aleši Novotnému za veškerou odbornou pomoc, věcné připomínky a velkou trpělivost při vedení mé práce.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 SOUČASNÝ STAV.....	9
1.1 Rodina.....	9
1.1.1 Rodičovské role.....	10
1.1.2 Funkce rodiny.....	11
1.1.3 Typy rodin.....	13
1.2 Opatření rodinné politiky.....	15
1.2.1 Přehled dávek, na které má rodina nárok v souvislosti s narozením dítěte.....	16
1.2.2 Služby péče o děti předškolního věku.....	22
1.2.3 Mezigenerační výpomoc.....	27
1.2.4 Flexibilní formy zaměstnávání.....	28
1.2.5 Soubor prorodinných opatření.....	31
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY.....	33
2.1 Cíl práce.....	33
2.2 Hypotézy.....	33
3 METODIKA VÝZKUMU.....	34
3.1 Použité metody a techniky výzkumu.....	34
3.2 Charakteristika výzkumného vzorku.....	35
4 VÝSLEDKY.....	36
4.1 Identifikační údaje respondentů.....	36

4.2 Zaměstnání a zvolená varianta.....	40
4.3 Institucionální péče.....	46
4.4 Neinstitucionální péče.....	48
4.5 Pomoc ze strany rodiny.....	51
4.6 Důvody a výhody, proč respondentky zvolily danou variantu čerpání rodičovského příspěvku.....	58
5 DISKUZE.....	64
6 ZÁVĚR.....	72
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	74
8 KLÍČOVÁ SLOVA.....	81
9 PŘÍLOHY.....	82

ÚVOD

Práci na téma „Determinanty ovlivňující výši a způsob čerpání rodičovského příspěvku v ČR“ jsem si vybrala, protože mě tato problematika velice zajímá nejenom jako občana tohoto státu, ale i jako matku, která čerpá rodičovský příspěvek. O tom, jak dlouho zůstane rodič- většinou matka s dítětem doma, rozhoduje řada faktorů, které jsou vzájemně provázané. Od ekonomických přes aktuální možnosti v zaměstnání obou rodičů až k tomu, jakou individuální péči dítě potřebuje. Každá žena má právo se rozhodnout, kolik času bude věnovat svým dětem a kolik bude věnovat své kariéře. Má k tomu své individuální důvody a potřeby, ať už ekonomické či jiné, je to zkrátka vždy jen osobní volba.

V současné době to matky malých dětí nemají jednoduché, zejména se zajištěním péče o nejmenší děti, zapojením se do pracovního procesu a sladěním těchto důležitých součástí běžného života. Proto se chci v mé bakalářské práci zabývat právě podmínkami a možnostmi, které se rodičům velmi malých dětí nabízejí a co ovlivňuje rodiče při výběru určité varianty čerpání rodičovského příspěvku.

Od 1. 1. 2011 vešel v platnost zákon č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. V zákonu č. 117/1995 došlo tímto ke změnám, které ovlivnily podmínky možnosti volby a čerpání rodičovského příspěvku od 1. 1. 2011. Týká se to zejména pomalejší varianty čerpání rodičovského příspěvku. Kdy po peněžité pomoci v mateřství nebo od narození dítěte, (pokud nevznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství) rodič pobírá rodičovský příspěvek v základní výměře 7600 Kč měsíčně do 9 měsíců věku dítěte a pak 3800 Kč měsíčně do 4let věku dítěte.

1. Současný stav

1.1 Rodina

Rodina patří k nejstarším člověkem vytvořeným sociálním útvarům a pro vývoj lidského rodu má nezastupitelný význam.

„Rodina jako nejstarší základní společenská skupina či společenství, nejtěsněji spjatá nejrůznějšími vztahy uvnitř i navenek. Funkcemi, činnostmi zabezpečujícími potřeby svých členů a společnosti jako celku, prochází celou svou historií neustálými změnami co do své velikosti, významu i začlenění do společnosti. Adaptuje se přitom na její nejrůznější proměny či vývojové stupně. Přizpůsobujíc se jim, udržuje život člověka prakticky ve všech jeho sférách a cyklech“ (6).

Obecně můžeme rodinu charakterizovat jako skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými nebo příbuzenskými vztahy a společným způsobem života (38).

„Rodinou se zpravidla rozumí malá sociální skupina, která vznikla manželstvím a umožňuje vzájemné soužití mezi manželskými partnery, soužití rodičů a jejich dětí, utváření vztahů mezi příbuznými a vztahů mezi rodinou a společností“ (44).

Rodina by měla zajišťovat pocit bezpečí a jistoty, chránit před okolním světem hlavně ty, kteří se nemohou postarat sami o sebe, děti, nemocné a staré lidi

„Rodinu lze z hlediska jejího fungování pojmout jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí“ (36).

Ze sociologického hlediska je rodina primární skupinou, v níž se mohou intenzivně rozvíjet mezilidské vazby a komunikace, zde se dítě socializuje, vstupuje do lidského společenství a osvojuje si roli občana. Přesto, že je rodina specifický sociální útvar, platí i tady určité obecné zákonitosti. Každá rodina má svou rodinnou hierarchii mezilidských vztahů a každý člen rodiny má svou specifickou roli. Rodina má jako celek vztah k jiným rodinám, k sociálním skupinám, k obecným hodnotám a má svá vnitřní pravidla (13).

Rodina je nejdůležitější skupinou ze tří primárních společenských skupin (spolu se skupinou předškolní/ školní / pracovní a skupinou vrstevníků) z hlediska socializace. Je

nejvýznamnější součástí společenské mikrostruktury, jež provází člověka nebo se ho nějak dotýká ze všech jeho životních fází. Z tohoto hlediska chápeme rodinu jako malou primární společenskou skupinu-jednotku, která je založena na svazku muže a ženy, ať už se jedná o manželství nebo partnerské soužití, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej nahrazujícím (osvojení), na společné domácnosti. Členové rodiny plní společensky určené a uznané role tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti (6).

Rodina by měla být domovem, místem bezpečí, majákem, útočištěm, centrem porozumění a střediskem nezištného vzájemného obdarování. Měla by být místem, kde se můžeme svěřit se svými radostmi a starostmi bez obav, že bude naší upřímnosti zneužito (43).

1. 1. 1 Rodičovské role

Role matky

Matka přivádí dítě na svět a má pro jeho život hlavní význam i po jeho narození. Matka svým jednáním (životosprávou, psychickým stavem i vnějšími stimuly, které už embryo vnímá) předurčuje některé vlastnosti již v nitroděložním životě. Matka je zdrojem výživy, příjemným somatických pocitů a prvním citových vazeb (13). Kontakt s matkou, její výchovná péče v raném dětství a vytvoření citového pouta jsou základem optimálního vývoje osobnosti dítěte. Nepřítomnost matky má za následek citové strádání a deprivaci (22). Matka má nezastupitelnou úlohu při rozvoji intelektu, motoriky, rozvíjení obzoru slovní zásoby a motivuje dítě ke vzdělávání. Klíčovou úlohu má v procesu včleňování dítěte do sociálního života. Matka se stává autoritou a jejím prostřednictvím se dítě setká s prvními příkazy a zákazy a jimi provázenými frustracemi. Chování asociované s těmito frustracemi se stává základem pro svědomí dítěte. Matka v dítěti přebývá ve všech věkových obdobích a je nejvýznamnější determinantou jeho života. Role matky je náročná na osobnost, proto se stává, že některé ženy mohou v této roli selhat (13).

Role otce

Otec je tradičně představován jako nositel autority a je hlavní oporou rodinné harmonie, má přinášet rodině pocit bezpečí a matce poskytnout oporu i ve výchově dětí. Otec se řídí racionálním rozhodováním na rozdíl od matky, jejíž rozhodování je emotivní. Od otce je očekáváno, že bude doplňujícím prvkem mateřské lásky a bude tím vytvářet rovnováhu ve výchově. Zatímco je matka ve výchově soustředěna na dítě, otec si uvědomuje realitu života i vnější svět. Autorita otce se opírá o tyto těsnější kontakty se sociální skutečností. Komunikace otce s dětmi je méně častá a přerušovaná a proto se jeho autorita zvyšuje (13). Od otce se očekává spravedlivé uplatňování autority a vyvarování se agresivity a ponížení dítěte. Poznání autority je pro socializaci dítěte velmi důležité, ale nesmí provokovat dítě ke vzpouře a odcizovat tak otce, jako objekt identifikace. Děti, hlavně chlapci, v určitých etapách svého vývoje otcovskou autoritu sami vyhledávají a obdivují (1). Chtěla bych uvést citát z knihy prof. Matějčka, O rodině vlastní, nevlastní a náhradní, z kapitoly 13. Proč potřebují tatínka?

„ V druhém a třetím roce dítě „vrůstá“ do své rodiny a vytváří si vědomí rodinné příslušnosti. Získává tzv. rodinnou identitu, což znamená „ já sem patřím, mám určitý význam a určitou hodnotu a tohle jsou moji lidé“.

Jestli-že je v rodině přítomen otec, dítě si dříve a lépe utváří vědomí vlastního „já“, dítě zažívá vztah k otci, druhý k matce a je svědkem třetího vztahu mezi otcem a matkou. Z tohoto trojúhelníku mu teprve vyplyne vědomí vlastní svébytné osoby (20).

1. 1. 2 Funkce rodiny

Funkce rodiny se v průběhu dějin měnily, v dnešní době rozlišujeme tyto základní funkce, jsou čtyři

- a) biologicko-reprodukční,
- b) ekonomicko-zabezpečovací,
- c) socializačně-výchovná,
- d) emocionálně-ochranná,

ada) Biologicko-reprodukční funkce rodiny je velmi důležitá nejen pro rodinu samotnou, ale i pro společnost obecně, protože potřebuje rozrůstající se reprodukční základnu. Jejím hlavním smyslem je početí a narození dítěte a následné zabezpečení potřeb a podmínek pro optimální vývoj jeho osobnosti. Rodina je stále více vnímána jako systém, kde dochází k naplňování potřeb všech jejích členů, jak dětí, tak i dospělých.

adb) Ekonomicko-zabezpečovací funkce rodiny spočívá v zařazení členů do rodiny do pracovního procesu. Rodina je jednotkou, která má určité finanční a materiální prostředky, s nimiž hospodaří, přerozděluje je, ukládá nebo investuje a tím přispívá ke stabilitě ekonomiky ve společnosti. Zabezpečovací funkce se netýká jen oblasti materiální, ale i oblasti sociální a duševní. Má poskytovat všem svým členům životní jistoty v nejširším smyslu slova. Rodiče mají odpovědnost za zabezpečení hmotné péče svých dětí. Rodinám, které jsou sociálně slabé, pomáhá při plnění této funkce stát, dávkami státní sociální podpory (44).

adc) Socializačně-výchovná funkce rodiny má velmi důležitý význam pro osobnost dítěte především v období raného dětství, předškolního a mladšího školního věku. Rodina svým způsobem poskytuje dítěti vše potřebné pro zařazení do společnosti a je prvním místem, kde poprvé dítě prochází socializačním procesem. Rodiče jsou první, nejdůležitější a nezastupitelní činitelé ve výchovném procesu. Jsou pro dítě vzorem a mají zodpovědnost za jeho rozvoj, chování a jednání. Dítě si zde osvojuje základní sociální návyky a postoje, rozvíjí své schopnosti a dovednost, učí se pravidlům a nachází své místo ve společnosti. Rodina má být dítěti příkladem, pomáhat mu, ochraňovat ho, podporovat, pečovat o něj, učit jej samostatnosti a připravovat ho na vstup do praktického života. Pomoci mu utvářet hodnotový žebříček a podporovat vhodné emocionální a charakterové vlastnosti. Tato funkce rodiny vede k formování postojů k sobě samému, blízkému okolí i ke světu (21).

add) Emocionálně-ochranná funkce, naplnění této funkce je pro každého jejího člena nezbytně důležité. Tato jedinečná funkce určuje význam rodiny, poskytuje dítěti zázemí, pocit bezpečí, lásky, podpory, pochopení a uznání. Právě emocionalita by měla zajišťovat harmonii a pocit uspokojení v životě rodiny. Pokud je v rodině optimální

klima, promítá se do všech aspektů rodinného života. Naopak nepříznivá atmosféra se stává patologickým prostředím a má za následek disfunkční rodinu.

„Základním principem rodiny je uspokojování základních psychických potřeb, ať už se jedná o psychické potřeby dítěte, rodičů či jiných rodinných vychovatelů“ (19).

1. 1. 3 Typy rodin

Rozdělení podle velikosti

1) Nukleární rodina je jednou z vlastností západní společnosti, v této rodině spolu trvale žijí dvě generace, rodiče a jejich děti, buď vlastní či adoptované. Nukleární rodina je považována ve většině kultur za jedinou legitimní sociální jednotku plodící potomky a také jí připadá zodpovědnost za výchovu vlastních dětí. Tento typ rodiny je také základní ekonomickou jednotkou a převažuje zde kulturně daná dělba práce. Nukleární rodina je primární jednotkou spotřeby a uspokojování životních potřeb dětí a dospělých (4).

2) Rozšířená rodina zahrnuje nejbližší příbuzné ze strany rodičů. Babička, dědeček, teta i strýc mají být pro děti nejmilejšími lidmi po rodičích, pokud v rodině panují harmonické vztahy. Pravidelné setkávání se širší rodinou, ve které se lidé vzájemně tolerují je velkým přínosem pro život dětí i dospělých. Příbuzenské styky udržované v rozumné míře jsou pro rodinu vítané, mladší členové získávají zkušenosti, přebírají rady a rodina cítí oporu pro dosažení životních cílů. Ohleduplnost, tolerance a srdečné vztahy by měly být pro všechny zúčastněné samozřejmostí.

Rodiny podle funkčnosti

A) Funkční rodina je nenarušená rodina, tato rodina zajišťuje potřeby všech svých členů, vytváří vzájemný soulad, vzájemně se chrání před útoky zvenčí a je schopná zajistit dítěti optimální vývoj a prosperitu. Všem svým členům poskytuje pocit bezpečí, sounáležitosti, vzájemnosti a podpory a umožňuje samostatnost, nezávislost myšlení a zodpovědnost. Pokud jednotliví členové rodina správně chápou své postavení, svůj význam, vzájemně si pomáhají, snaží se o dokonalý soulad, pak je rodina schopna žít plným životem a dobře vychovávat své potomstvo (44).

B) Disfunkční rodina je protikladem rodiny funkční, můžeme ji definovat jako rodinu, kde není plněna nebo je nedostatečně, popřípadě nežádoucím způsobem plněna některá ze základních funkcí, v míře vážně ohrožující rodinu jako celek a především pozitivní vývoj dítěte, jeho stabilitu a vědomí jistoty. Jejím znakem je obvykle rozpad rodinného společenství po rozvodu. Tato krize často poznamená život dítěte natrvalo (43).

C) Afunkční rodina- tato rodina je porušena v takovém rozsahu, že neplní své základní poslání a dítě v ní je bezprostředně ohroženo. Je třeba zásahu zvenčí a dítě popřípadě umístit v náhradní rodinné péči na základě rozhodnutí soudu (44).

Rozdělení podle úplnosti

1) Úplná rodina, v této rodině společně žijí matka, otec a děti. Od roku 1990 bohužel došlo k významnému snížení počtu úplných rodin a to hlavně se závislymi dětmi (Tabulka 1).

Tabulka 1 : Děti v úplných rodinných domácnostech

	Úplné rodiny bez závislých dětí (tis.)	Úplné rodiny se závislymi dětmi (tis.)	Počet závislých dětí v rodinách s dětmi (%)				Průměrný počet závislých dětí v úplných rodinách s dětmi	Průměrný počet závislých dětí v úplných rodinách celkem
			1	2	3	4+		
1961	100	1405	44,2	37,6	12,5	5,7	1,82	1,05
1970	1084	1404	47,6	39,6	9,9	2,9	1,7	0,95
1980	1082	1475	36,8	49,2	11,7	2,3	1,8	1,04
1991	1217	1396	40,5	48,1	9,8	1,6	1,73	0,96
2001	1243	1091	43,4	17,4	7,7	1,5	1,67	0,78

Zdroj (25)

Pozn: 1961 : děti do 14 let, 1970 do 15 let, jinak do 26 let

2) Neúplná rodina, počet neúplných rodin se v naší republice neustále zvyšuje. Česká společnost sice tolerantně přijímá neúplné rodiny s nezaopatřenými dětmi, ale je známo,

že jejich situace je po hmotné stránce a v otázkách výchovy dětí náročnější a zranitelnější než v rodině úplné. Neúplná rodina vznikne rozvodem, kdy lze dosáhnout působení na děti oběma rodiči, rozhodnutím ženy přivést na svět dítě bez uvedení otce nebo zemře jeden z rodičů. V naprosté většině jsou živiteli neúplných rodin ženy. Právě s ohledem na vyšší míru nezaměstnanosti žen – samoživitelek čelí tyto rodiny ve zvýšené míře riziku chudoby a sociálnímu vyloučení. Finanční zatížení těchto neúplných rodin je vysoké a děti v těchto rodinách žijí v méně stabilním rodinném prostředí a mohou být více ohroženy patologickými jevy (24).

1. 2 Opatření rodinné politiky

Rodina stále zůstává základním článkem společnosti, a proto je nutné ji podporovat. Základem podpory rodinné politiky je vytvoření vhodných podmínek pro rodiče, kteří chtějí zůstat doma s dětmi na rodičovské dovolené, ale i pro ty rodiče, kteří chtějí skloubit pracovní dráhu s výchovou malých dětí. Jedná se hlavně o širší používání flexibilních pracovních úvazků a dostatečné množství služeb péče o děti do 6 let (23). Další formou, jak stát realizuje rodinnou a propopulační politiku jsou daňová opatření (odpočet na děti, na manželku). Přímá finanční podpora ze systému sociálního zabezpečení realizována systémem sociální péče, dávkami v hmotné nouzi, jako nástroj podpory nízkopříjmových rodin a dávkami ze systému státní sociální podpory, které řeší změněnou sociální situaci v rodině, je to pohřebné, porodné, přídavky na děti, rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče, sociální příplatek a příspěvek na bydlení (35). Základní právní předpisy upravující systém státní sociální podpory jsou: zákon č. 117/2006 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů a zákon 110/ 2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Podpora mateřství a rodičovství je v současné době jedním ze základních cílů sociální politiky vyspělých demokratických států, které se tímto snaží částečně zvrátit nepříznivý demografický vývoj. Jedná se však o problematiku, která musí být řešena dlouhodobě, různými prostředky a formami (8).

1. 2. 1 Přehled dávek, na které má rodina nárok v souvislosti s narozením dítěte

Peněžité pomoci v mateřství

Peněžité pomoci v mateřství je opakující se peněžité dávka nemocenského pojištění, která nahrazuje příjem z výdělečné činnosti v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě (3). Pracuje-li žena, může odejít na mateřskou dovolenou nejdříve 8 týdnů před očekávaným termínem porodu. Pokud pobírá nemocenské dávky, tak musí jejich pobírání ukončit před začátkem šestého týdne před očekávaným porodem a poté nastupuje peněžité pomoci v mateřství, která se vyplácí po dobu 28 týdnů, maximálně však do 22 týdne po porodu. Pokud porodí matka předčasně, tak se jí vyplácí peněžité pomoci v mateřství po dobu 28 týdnů po nástupu na mateřskou dovolenou. Matkám, které porodily vícero dětí se vyplácí po dobu 37 týdnů, maximálně však do 31 týdne po porodu. Pokud žena porodí předčasně, vyplácí se jí po dobu 37 týdnů po porodu (55). Nezaměstnané ženy, studentky (nejsou nemocensky pojištěny od 1. 1. 2009) a ženy na druhé mateřské dovolené, které byly zaměstnány na dobu určitou, nemají na peněžitou pomoci v mateřství nárok. Od narození dítěte pobírají rovnou rodičovský příspěvek 7600 Kč do 21 měsíců dítěte a následně 3 800 Kč do 4 let věku dítěte (5). Osamoceným, rozvedeným a ovdovělým matkám se peněžité pomoci v mateřství vyplácí 28 týdnů jako ostatním matkám, kterým se narodilo jedno dítě. Dávky peněžité pomoci v mateřství se vyplácejí z nemocenského pojištění, a proto se jejich výše řídí předchozím příjmem matky (26).

Porodné

Porodné je jednorázovou dávkou vyplácenou systémem státní sociální podpory. Porodné je vypláceno všem ženám ve stejné výši, a proto není důležité, zda žena před porodem pracovala či ne a kolik vydělávala. Tento příspěvek má pokrýt náklady související s narozením dítěte. Dostane jej však i matka, která se rozhodne dát dítě k adopci či žena, které dítě při porodu zemřelo. Pokud při porodu zemře žena, pak má nárok na příspěvek otec dítěte (3). Nyní je výše porodného stanovena na 13 000 Kč. Při

narození vícero dětí se částka násobí počtem dětí, které přišly na svět. Nárok na porodné se může uplatnit do jednoho roku po narození dítěte (51).

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou systému státní sociální podpory poskytovanou rodinám s dětmi. Po narození vznikne nárok na tuto dávku, pokud rozhodné příjmy rodiny nepřekračují 2,4 násobek jejího životního minima. Přídavek na dítě je nárokem nezaopatřeného dítěte a vyplácí se měsíčně. Výše přídavku na dítě činí za kalendářní měsíc dle věku nezaopatřeného dítěte do 6 let 600 Kč, od 6 do 15 let 610 Kč a od 15 do 26 let 700 Kč. (51). Do příjmu rodiny se započítává i rodičovský příspěvek. Nárok na přídavek na dítě se musí prokazovat každý rok, nejpozději do konce září na kontaktních místech státní sociální podpory na úřadech práce (28).

Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je opakující se dávka státní sociální podpory, která navazuje na peněžitou pomoc v mateřství a „vytváří předpoklady k osobní péči rodiče o dítě v nejtěžším věku. Náleží rodiči, který osobně celodenně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do 4 let věku nebo o dítě do 7 let věku v případě dítěte dlouhodobě zdravotně postiženého či dlouhodobě těžce zdravotně postiženého“ (37). Ve výjimečných případech lze čerpat rodičovský příspěvek do 15 let věku dítěte. Na rodičovský příspěvek má nárok pouze jeden z rodičů, i když oba rodiče splňují podmínky pro jeho přiznání. Na dávku vzniká nárok dnem splnění všech podmínek, které stanovuje zákon. Aby došlo k výplatě dávky, je nutné ještě podat písemnou žádost o přiznání dávky. Nárok na rodičovský příspěvek přiznaný z důvodu péče o nejmladší dítě v rodině zaniká, pokud se stalo nejmladším dítětem v rodině jiné dítě (51).

Rodičovský příspěvek od 1. 1. 2008

Oprávněná osoba si volí jednu z variant rodičovského příspěvku, kterou v průběhu čerpání již nelze měnit, volba nároku se provádí formou písemné žádosti a ta se podává příslušnému úřadu státní sociální podpory, který o dávce rozhoduje.

- a) 1. varianta - do 2 let věku dítěte, ve zvýšené výměře 11 400 Kč měsíčně
- b) 2. varianta - do 3 let věku dítěte, v základní výměře 7 600 Kč měsíčně
- c) 3. varianta – do 4 let věku dítěte, ve snížené výměře 3 800 Kč měsíčně
- d) rodičovský příspěvek v nižší výměře pro zdravotně postižené dítě od 7 do 10, 15 let, tj. 3000 Kč měsíčně

Rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladším v rodině, má nárok na rodičovský příspěvek.

Ad a) Rodičovský příspěvek ve zvýšené výměře náleží rodiči do 2 let věku dítěte, jestliže: rodiči vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo peněžitou pomoc ve výši nejméně 380 Kč za kalendářní den z důvodu porodu nebo převzetí dítěte zakládající nárok na rodičovský příspěvek. Jestli-že rodič nejpozději do konce druhého kalendářního měsíce následující po kalendářním měsíci, v němž dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek dosáhlo 22 týdnů života nebo 31 týdnů života, pokud se zároveň narodilo dvě a více dětí, zvolil pobírání rodičovského příspěvku ve zvýšené výměře do 2 let věku dítěte.

Ad2) Rodičovský příspěvek v základní výměře náleží rodiči do 21 měsíců věku dítěte, jestliže rodič nesplnil podmínky pro nárok na rodičovský příspěvek ve zvýšené výměře. Rodičovský příspěvek v základní výměře náleží rodiči od kalendářního měsíce, následujícího po měsíci, v němž dítě dosáhlo 21 měsíců, do 3 let věku dítěte, pokud: rodiči vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství, peněžitou pomoc nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, z důvodu porodu nebo převzetí dítěte zakládající nárok na rodičovský příspěvek. Rodič provedl volbu nároku na rodičovský příspěvek v základní výměře nejpozději do konce kalendářního měsíce, v němž dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek dosáhlo 21 měsíců věku.

Ad3) Rodičovský příspěvek ve snížené výměře náleží rodiči od kalendářního měsíce, následujícího po kalendářním měsíci, v němž dítě dosáhlo 21 měsíců, a to do 4 let věku dítěte, pokud rodič neprovedl volbu některé z předchozích variant rodičovského příspěvku (51).

Celkové objemy vyplácených peněz za rodičovský příspěvek

a) dvouleté čerpání rodičovského příspěvku- částka dosáhne 216 600 (po 5 měsících peněžité pomoci v mateřství za 19 měsíců ve výši 11 400 Kč.)

b) Třileté čerpání rodičovského příspěvku – částka dosáhne 235 600 (po 5 měsících peněžité pomoci v mateřství za 31 měsíců ve výši 7 600 Kč.)

c) čtyřleté čerpání rodičovského příspěvku- částka dosáhne 224 200 (po 5 měsících peněžité pomoci v mateřství za 16 měsíců ve výši 7600 Kč a 27 měsíců ve výši 3 800Kč.

Z uvedeného vyplývá, že celkové objemy vyplácených peněz za rodičovský příspěvek jsou přibližně stejné, jen je mírně zvýhodněna tříletá varianta rodičovského příspěvku (29).

Tabulka 2: Varianty čerpání rodičovského příspěvku od 1. 1. 2008

	Věk dítěte				
	0 - 22 týdnů	22 týdnů - 21 měsíců	21 měsíců - 2 roky	2 roky - 3 roky	3 roky - 4 roky
Rychlejší varianta	PPM	11400	11400		
Klasická varianta	PPM	7600	7600	7600	
Pomalejší varianta	PPM	7600	3800	3800	3800
Ženy, které nemají nárok na PPM	7600	7600	3800	3 800	3800

Zdroj: (29)

PPM- peněžité pomoci v mateřství, částky jsou uváděny v Kč měsíčně

Další podmínky pro přiznání rodičovského příspěvku

A) Podmínka osobní celodenní a řádné péče pro nárok na rodičovský příspěvek po celý kalendářní měsíc se považuje za splněnou i v kalendářním měsíci, ve kterém se dítě narodilo, rodič měl po část měsíce z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství či osoba dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo dítě dosáhlo věku 2, 3, 4, 7, 10, 15 let, do kterého náleží rodičovský příspěvek či dítě nebo rodič zemřeli. Podmínka osobní celodenní a

řádné péče pro nárok na rodičovský příspěvek po celý kalendářní měsíc se považuje za splněnou i v kalendářním měsíci, kdy rodič převzal do péče vlastní dítě, které bylo do doby převzetí svěřeno do péče jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu, nebo převzal do péče dítě, které bylo do doby převzetí umístěno na základě rozhodnutí příslušného orgánu v ústavu.

B) Rodičovský příspěvek náleží rodiči, pokud dítě nedosáhlo 3 let věku a navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení nejvýše 5 kalendářních dnů v měsíci nebo dítě, které dosáhlo 3 let věku, navštěvuje v tomtéž kalendářním měsíci mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně nebo nejvýše 5 kalendářních dnů v měsíci. Rodičovský příspěvek náleží rodiči, jehož dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zřízenou pro zdravotně postižené děti nebo jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřesahujícím 4 hodiny denně. Rodičovský příspěvek náleží rodiči, jehož dítě je dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené a pravidelně navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně nebo dítě školního věku, které navštěvuje přípravnou třídu základní školy nebo školu poskytující základní nebo střední vzdělání. Rodičovský příspěvek náleží též rodiči dítěte, které navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně a jestliže stupeň zdravotního postižení zraku nebo sluchu obou rodičů (osamělého rodiče) je v rozsahu 50% a více. Rodičovský příspěvek náleží rodiči, i když je on nebo dítě, jež zakládá nárok na rodičovský příspěvek v ústavní péči zdravotnického zařízení ze zdravotních důvodů po dobu maximálně tří měsíců. Podmínka osobní celodenní péče se též považuje za splněnou, pokud rodič zajistil péči o dítě jinou zletilou osobou (51).

Rodičovský příspěvek v případě zdravotně postiženého dítěte

Od 1. 1. 2010 je možné čerpat rodičovský příspěvek v souvislosti s péčí o zdravotně postižené dítě od 7 do 15 let. Rodičovský příspěvek je přiznán v nově zavedené nižší výměře 3000 Kč, jestli-že tomuto dítěti nenáleží příspěvek na péči podle zákona č. 108/2006 Sb.,o sociálních službách, nejdříve však ode dne zjištění, že jde o dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě. Do této doby se poskytuje rodičovský příspěvek v základní výměře 7600 Kč (51).

Srovnání s dalšími evropskými zeměmi

Systémy čerpání mateřské a zejména rodičovské dovolené se v evropských zemích značně liší v délce a míře flexibility čerpání, podmínkách čerpání a systému financování. Opatření, která umožňují několika rychlostní čerpání rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku jsou zavedena i v jiných evropských zemích. Ve vyspělých evropských zemích jsou však stanoveny podmínky omezující čerpání rodičovského příspěvku, které je možné rozdělit na několik typů, omezení rozsahem pracovního úvazku, omezení maximální výší výdělku a omezení rozsahem pobytu dítěte do 6 let věku v zařízení předškolní péče (péče nerodičovskou osobou) (29).

Velká Británie: Mateřská dovolená trvá 1 rok, navazující rodičovská dovolená jen 13 týdnů na každé dítě a rodičovský příspěvek se vůbec nevyplácí.

Belgie: Mateřská dovolená trvá 15 týdnů, rodičovská dovolená trvá 3 měsíce, může však být čerpána do 4 let věku dítěte, a to buď po dobu 3 měsíců v plném rozsahu, nebo po dobu 6 měsíců v kombinaci s prací na poloviční úvazek nebo po dobu 15 měsíců v kombinaci s 4/5 pracovním úvazkem (tedy rodičovská dovolená cca 1 den týdně).

Norsko: Mateřská dovolená trvá 9 týdnů, rodičovská dovolená trvá 43 týdnů a může být prodloužena na 49 týdnů (rodičovská dávka je potom redukována úměrně délce pobírání). Rodičovskou dovolenou je možné čerpat přerušovaně až do 2 let věku dítěte v kombinaci s částečným úvazkem.

Finsko: Mateřská dovolená trvá 21 týdnů, rodičovská dovolená trvá 158 dnů.

Dánsko: Mateřská dovolená trvá 18 týdnů, rodičovská dovolená trvá 32 týdnů.

Švédsko: Nárok na mateřskou dovolenou zde není uzákoněn, rodičovská dovolená trvá 480 dní, poté až do 18 měsíců je možnost čerpání neplacené dovolené.

Rakousko: Mateřská dovolená trvá 16 (20) týdnů, rodičovská dovolená trvá do 3 let nejmladšího dítěte, pokud druhý rodič pobírá rodičovský příspěvek minimálně 6 měsíců. Příjem rodiče pobírajícího dávku je omezen částkou 1216 EUR měsíčně.

Polsko: Rodičovská dovolená nepracujícího rodiče pečujícího o dítě trvá do 2 let, při vícerčatech nebo osamělosti do 3 let, výše rodičovského příspěvku činila v přepočtu 2 745 Kč měsíčně.

Francie: Mateřská dovolená trvá u prvního dítěte min. 8 týdnů, u druhého 16 týdnů a u třetího 26 týdnů, rodičovská dovolená trvá pro první dvě děti max. 3 roky (vždy na 1 rok s možností prodloužení), pro třetí dítě 2 roky (v tomto případě je rodičovská dávka vyplácena ve zvýšené výměře).

Slovensko: Rodičovská dovolená trvá do 3 let (do 6 let v případě zdravotního postižení), výše rodičovského příspěvku činila v přepočtu 2 970 Kč měsíčně (29).

1. 2. 2 Služby péče o děti předškolního věku

Jedním z velmi důležitých nástrojů rodinné politiky, které umožňují skloubit rodičům rodinný a pracovní život je zabezpečení služeb pro nejmenší děti, prostřednictvím fungující a všem sociálním vrstvám dostupné sítě předškolních zařízení (jesle, mateřské školy), ale také pomocí alternativních forem péče o předškolní děti (28). Musíme rozlišovat služby pro děti do 3 let věku a služby od 3 let. V ČR existují tři typy služeb péče o děti do 3 let věku. Prvním typem jsou zdravotnická zařízení typu jesle, druhým pak soukromá zařízení provozovaná v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Třetí skupinu tvoří služby typu "baby-sitting." (30). V 90. letech 20. došlo k významnému poklesu v počtu zařízení denní péče o předškolní děti. Zatímco pokles počtu mateřských škol byl spíše pozvolný, v případě jeslí došlo k dramatickému propadu (24). V současnosti je v České republice podíl pětiletých a čtyřletých dětí v zařízeních denní péče o děti v mezinárodním srovnání relativně vysoký. Co se však týče podílu dětí mladších tří let v zařízeních denní péče o děti, propadla se Česká republika během krátké doby z

úrovně zemí s relativně vysokým podílem dětí mladších tří let v institucionální denní péči mezi země s nejnižším zajištěním institucionální denní péče o takto staré děti (9).

Zdravotnická zařízení typu jesle

Během 90. let došlo k významnému poklesu počtu těchto zařízení ze 1043 v roce 1991 na 49 zařízení v roce 2007. V současné době lze umístit do jeslí pouze 3 % z celkového počtu dětí, které byly v jeslích umístěny koncem 80. let (9). Jesle jsou zvláštní dětská zařízení léčebně preventivní péče spadající do kompetence Ministerstva zdravotnictví a existují zpravidla již jen ve větších městech. Tato zařízení navazují na péči v rodině a pečují o všestranný rozvoj dětí ve věku do tří let, mohou být zřízeny jako územní, závodní nebo společné, ale i soukromé (30). Jelikož je péče v jeslích hrazena z rozpočtu zřizovatele, záleží na něm, jaké stanoví za pobyt dětí v jeslích poplatky, tzn. péče v nich je poskytována za plnou nebo částečnou úhradu klienty. Poplatky v jeslích se velmi liší, v jeslích zřízené obcemi se poplatky pohybují ve výši 800 - 4.500 Kč za měsíc, pokud jde o soukromé jesle, péče zde stojí až 7 500 Kč za měsíc. Jesle se tak staly zařízením nejen finančně, ale i prostorově nedostupným, vyskytují se především ve velkých městech, tudíž rodiče žijící s dětmi menších městech a na vesnicích nemají možnost služby jeslí využít (17). Větší poptávka po zajištění institucionální péče o děti mladší tří let než nabídka míst v jeslích vedla k postupnému navyšování podílu dětí mladších tří let v mateřských školách. Ty takové děti sice mohou přijmout, ale jen pokud mají volná místa a pokud je dítě k pobytu v mateřské škole způsobilé. Školky tedy začaly chybějící jesle do určité míry suplovat (10).

Mateřské školy

Péče o děti starších 3 let je v současnosti zabezpečena prostřednictvím husté sítě finančně dostupných mateřských škol, které spadají do kompetence Ministerstva školství a jsou součástí předškolního vzdělávání. Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let. Školky jsou hojně využívány, avšak k lepší slučitelnosti profesních a rodinných rolí by bylo třeba větší přizpůsobení těchto služeb potřebám rodin s dětmi (např. problematika otevíracích hodin nebo podmínky přijímání

dětí do těchto zařízení) (24). Mateřské školy mohou být řízeny obcí, krajem, svazkem obcí nebo mohou být „soukromé“ tj. zřízenými církevními právníckými osobami či jinými právníckými osobami, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle školského zákona, oba typy mateřských škol se řídí podle zákona č. 561/2004 Sb. a vyhláškou č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání (30). Ve školkách zřízenými státem, obcí a krajem se platí regulované poplatky, ty dosahují okolo třech procent rodinných příjmů (18). V těchto zařízeních je vzdělávání dětí, v posledním ročníku - předškolní třídě poskytováno bezúplatně. V soukromých zařízeních tohoto typu se poskytuje za úplatu, její výši si stanoví zřizovatel (30). Ve školním roce 2007/2008 bylo 97,9 % školek státních, 1,6 % školek bylo zřízeno soukromými subjekty a 0,5 % školek spravovala církev. V současné době navštěvují školky více jak tři čtvrtiny všech tříletých a více než 90 % všech čtyřletých a pětiletých dětí. Vyšší poptávka po institucionální péči o děti mladší tří let než nabídka míst v jeslích vedla od poloviny 90. let k rychlému navyšování podílu těchto dětí ve školkách. Školky tedy začaly chybějící jesle do určité míry, nahrazovat. Ve srovnání od konce 80. let se podíl dětí mladších tří let ve školkách dokonce ztrojnásobil (9). Pokles počtu míst v mateřských školách se také ještě nezastavil. Vzhledem k tomu, že od konce 90. let mírně vzrůstá porodnost, a to zejména díky rodičům, kteří rození dětí v průběhu 90. let odkládali do vyššího věku, dochází v posledních letech k rychlému růstu v počtu nepřijatých dětí do školek z důvodu jejich nedostatečných kapacit. Takto se mezi lety 2000 až 2006 počet nepřijatých dětí do školek téměř zpět násobil a dosáhl téměř 10 000. Již v současné době přitom platí, že 40% matek, které nenastoupily zpět do práce v době, kdy skončila jejich tříletá rodičovská dovolená, byla jedním z hlavních důvodů nemožnost umístit dítě do mateřské školky (18). Z toho plyne, že kapacita mateřských škol neodpovídá současnému demografickému vývoji.

Komerční služby péče o děti

1) Soukromá zařízení dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání Jedná se o vázanou živnost "Péče o dítě do tří let v denním režimu" Obsahová náplň této živnosti je specifikována jako individuální výchovná péče o svěřené děti do tří let věku

v denním nebo v celotýdenním režimu zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností, pracovních, hudebních, pohybových, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených pro tento věk dětí (34).

2) Služby typu "baby-sitting" dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Jedná se o volnou živnost, obor činnosti č. 79". Poskytování služeb pro rodinu a domácnost". Obsahová náplň tohoto oboru činnosti volné živnosti je specifikována zejména jako zajišťování chodu domácnosti (vaření) praní, žehlení, úklid, péče o zahradu a podobně, individuální péče o děti nad tři roky věku v rodinách, příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku), péče o osoby vyžadující zvýšenou péči, obstarávání nákupů a jiných záležitostí souvisejících s chodem domácnosti a jiná obstaravatelská činnost. Obsahem činnosti tohoto oboru volné živnosti není péče o děti do tří let věku v denním režimu (34).

3) Služby poskytované v režimu volné živnosti, oboru činnosti č. 72". Mimoškolní výchova a vzdělávání" dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Obsahovou náplní tohoto oboru činnosti je zejména výchova dětí nad tři roky věku v předškolních zařízeních, výuka v soukromých školách a zařízeních sloužících odbornému vzdělávání, jestliže tato zařízení nejsou zařazena do sítě škol, školských a předškolních zařízení. Jiná mimoškolní výchova a vzdělávání, doučování žáků a studentů, výchovně vzdělávací činnosti na dětských táborech a jiných zotavovacích akcích, především vedení těchto akcí, zajišťování výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů pro účastníky těchto akcí a dohled nad dětmi a podobně (34).

Mateřská centra

V současnosti je v Síti mateřských center registrováno téměř 300 mateřských center a rozsah jejich služeb je velmi pestrý. Z hlediska svých hlavních funkcí má mateřské centrum umožňovat sdružování rodičů s malými dětmi, vytvářet prostor pro společné aktivity rodičů a dětí a pro výměnu informací a zkušeností (42). Smyslem mateřských center je zprostředkovat setkávání rodičů s dětmi a tím zmenšovat jejich společenskou izolaci na mateřské či rodičovské dovolené, poskytovat jim prostor pro vzájemnou výpomoc. Zajištění hlídání dětí představuje z pohledu mateřského centra spíše

doplňkovou službu, jejíž nabídka závisí na poptávce rodičů v dané komunitě (10). Smyslem hlídání dětí v mateřských centrech není instituci mateřské školy nahrazovat, ale vytvářet k ní určitou alternativu, doplňkovou službu pro děti, které se do mateřské školy nedostaly, nebo pro děti, které jejich rodiče zatím nechtějí do školy umisťovat na celý týden (57).

Služby péče o dítě v zahraničí- příklady

Francie:

Služby péče o děti do 3 let věku: O 18 % dětí do 3 let věku je pečováno prostřednictvím licencovaných (registrovaných) pečovatelek, které o tyto děti pečují ve své domácnosti s podporou státu. Těchto pečovatelek zde pracovalo v roce 2006 500 tis. O 2 % takto starých dětí je pečováno s podporou státu nelicencovanými pečovatelkami - au-pair v domácnosti dítěte. Pokud jde o péči o děti od 3 do 6 let věku: Téměř 100 % dětí (2 360 tis.) navštěvuje mateřskou školu, 240 tis. dětí využívá péči licencované pečovatelky a 49 tis. dětí služby au- pair(33).

Velká Británie:

Péče o děti v předškolním věku je provozována nejčastěji na soukromé bázi. Za oficiální instituce odpovědné za péči se považují pouze certifikované instituce zvolené místní správou (školky, jesle, družiny, kluby, profesionální pečovatelky). Náklady na tyto služby je možné finančně zohlednit formou dávek či odpočtů z daní. Oblíbené jsou zde tzv. childminders – je to péče o děti v domácím prostředí, většinou v domácnosti poskytovatelky. Péče je poskytována dětem předškolního i školního věku do 8 let, maximálně však 6 dětí (nejvíce třem může být méně než dva roky). Pečovatelky se speciální akreditací mohou poskytovat i předškolní vzdělání. V Anglii jich pracuje 70 000 (31).

Německo, Švýcarsko :

Velice rozšířená je „vzájemná rodičovská výpomoc“ také v Německu a Švýcarsku (tzv. Tagesmutter nebo Tagesvater). V těchto zemích se tento typ péče postupně rozvíjí již od 70. let 20. století. V posledních 15 letech je značně využíván, zejména pro péči o děti do 3 let věku, nejvíce pak mezi 2. a 3. rokem věku dítěte. V Německu i v Rakousku

může být hlídáno max. 5 dětí a výdělek je omezen (33).

Rakousko - Vídeň

Služba Tagesmuetter byla v Rakousku zavedena sociální demokracií před více než 30 lety. Denní matky jsou ženy, které se ve své domácnosti pravidelně a za úplatu celoročně věnují dětem od věku nemluvnat až do konce povinné školní docházky (ve Vídni je počet dětí omezen maximálně na 5 u jedné matky). Ve Vídni se stará celkem asi 268 denních matek o přibližně 1 000 denních dětí. Z toho je asi 130 žen v pracovním poměru na plný úvazek. Ve Vídni je 51 % míst, kde se o děti pečuje, v soukromých rukou a město Vídeň jim finančně přispívá (28).

Mezigenerační výpomoc

Kromě rozsáhlého využívání mateřských škol, školních družin a zájmových kroužků se rodiče malých dětí v naší společnosti spoléhají také na zásadní (každodenní nebo každotýdenní) výpomoc s péčí o děti ze strany širší rodiny, tedy většinou prarodičů (16). Jedním z nástrojů, který může mladým párům s malými dětmi pomoci sladit povinnosti a závazky v rodině a v zaměstnání, je právě tato forma výpomoci. Z výsledků výzkumu Kuchařové a kol.(17) vyplývá, že mnoho rodin s dětmi tuto pomoc využívá, protože téměř třem čtvrtinám rodin s péčí o dítě jejich rodiče pomáhají. Jiné formy pomoci, jim dle vyjádření respondentek již tolik neposkytují. Některým respondentkám poskytují rodiče materiální výpomoc, méně často výpomoc finanční a nejméně pak pomáhají rodiče respondentkám s péčí o domácnost. Jestliže prarodiče pomáhají s péčí o dítě, téměř v 74 % případů, nejčastěji pohlídají dítě v době, kdy jsou rodiče pracovní zaneprázdnění, v případě nemoci dítěte a o prázdninách. Nejčastější příčinou, proč prarodiče s péčí o dítě mladým rodinám nepomáhají je špatný zdravotní stav, bydlí daleko nebo jsou stále zaměstnáni a nemají čas. Z toho vyplývá, že jsou prarodiče skutečně pro mnoho rodin s malými dětmi nepostradatelnou součástí, hlavně pokud se jedná o jejich pomoc s hlídáním dětí. Skutečnost, že mladí partneři nemají s rodiči dobré vzájemné vztahy nebo že si rodiče myslí, že by péčí o dítě nezvládli, uvedl jen velmi malý podíl žen, což je velmi pozitivní zjištění (17).

1. 2. 4 Flexibilní formy zaměstnání

Při sladění soukromého a pracovního života hrají flexibilní pracovní úvazky důležitou roli. V podstatě jde o přizpůsobení pracovní doby tak, aby vyhovovala zaměstnanci a zaměstnavateli. Existují různé metody flexibilní práce, přičemž jejich využití v praxi závisí na druhu vykonávané práce (2). Ženám s malými dětmi by obecně více vyhovovala především práce na zkrácený úvazek nebo jinak upravená pracovní doba. V Česku je na částečný úvazek zaměstnáno 8,7 % žen, v zemích EU pracuje na částečný úvazek až čtvrtina lidí (23). Přitom jsou to právě částečné pracovní úvazky, které pomáhají řešit nezaměstnanost. Flexibilní pracovní úvazky nejsou v České republice zatím dostatečně využívány. Flexibilní formy zaměstnání, se častěji vyskytují u zahraničních společností nebo u společností se zahraniční majetkovou účastí než u českých firem. Četné případové studie praktik evropských firem (např. podle organizace European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) ukazují, že opatření umožňující flexibilní pracovní dobu výrazně zvýšily podíl žen ve vedení podniků, úspěšný návrat do pracovního procesu po rodičovské dovolené a kariérní vzestup žen, a zároveň významně přispěly k omezení nemocnosti a fluktuace (7).

Práce na částečný úvazek

Práce na částečný úvazek napomáhá ke sladění pracovního a rodinného života. Umožňuje zůstat rodiči po dobu rodičovské dovolené v kontaktu se svým zaměstnavatelem a profesí. Také dovoluje rodiči pozvolný návrat na trh práce po ukončení rodičovské dovolené a pozvolný přechod k práci na plný úvazek (12). Negativním jevem však může být to, že zaměstnanec má stejné množství práce jako při plném úvazku, ale méně peněz (45).

Pružná pracovní doba

Další formou vhodnou pro sladění rodinného a pracovního života je pružná či klouzavá pracovní doba. Zaměstnavatel může v zájmu lepšího využívání pracovní doby a uspokojování osobních potřeb zaměstnanců uplatňovat pružnou pracovní dobu, pouze

na některých pracovištích nebo případně některých zaměstnanců. Při uplatňování pružné pracovní doby si zaměstnanec volí sám začátek, popřípadě i konec pracovní doby v jednotlivých dnech v rámci časových úseků, které stanovil zaměstnavatel. Mezi tyto dva časové úseky stanovené zaměstnavatelem je vložen časový úsek, kdy je zaměstnanec povinen být na svém pracovišti (30).

Stlačený pracovní týden

Stlačený pracovní týden představuje variantu, kdy si zaměstnanec může odpracovat týdenní pracovní dobu ve čtyřech dnech. Pracovní dny jsou delší, ale pracovní týden kratší. Zaměstnanec tak např. pracuje čtyři dny v týdnu po 10 hodinách a tím získá jeden volný den v týdnu navíc (12).

Konto pracovní doby

Konto pracovní doby je způsob nerovnoměrného rozvržení pracovní doby, který může obsahovat jen kolektivní smlouva nebo popřípadě vnitřní předpis (54). Tato forma zaměstnání představuje systém, který reaguje na sezónní výkyvy v objemu práce a počet odpracovaných hodin se v návaznosti mění (2).

Sdílené pracovní místo

Mezi moderní flexibilní formy organizace práce patří sdílení pracovního místa více zaměstnanci a spočívá především v působení více pracovníků na jednom pracovním místě. V praxi to znamená, že se např. dva zaměstnanci pracující na částečný pracovní úvazek domluví na pravidelném střídání v průběhu pracovního týdne tak, aby pokryli celou pracovní dobu (2). Sdílení jedné pracovní pozice dvěma zaměstnanci využívají velmi často buď studenti, nebo ženy na rodičovské dovolené, tato místa se vyskytují především v oblasti podpůrných činností či v administrativě (45). Záleží na vzájemné dohodě zaměstnanců, zda bude každý pracovat 2,5 dne týdně, nebo zda budou pracovat každý den polovinu pracovní doby. Tito dva zaměstnanci sdílejí jedno pracovní místo a tím dochází k maximálnímu využití pracovní doby (2). Tato forma není zákoníkem práce výslovně upravena a záleží tak na zaměstnavateli, jak bude systém pracovní doby

realizovat. Tato forma organizace práce je velmi náročná na sdílení informací a také na míru vzájemné důvěry (41).

Práce z domova

Práce z domova patří mezi další flexibilní formy organizace práce. Jedná se o práci mimo pracoviště zaměstnavatele. Jak již název napovídá, tento typ práce umožňuje zaměstnancům pracovat část týdne nebo i celou pracovní dobu doma. Existuje mnoho variant, jak je možné tuto práci vykonávat. Někteří zaměstnanci musí být s firmou ve velmi častém kontaktu a pracují doma například pouze jeden den v týdnu, jiní zase pracují zcela samostatně a do firmy pouze zasílají výsledky své práce (2). Práce z domova je výhodná jak pro firmu, tak i pro zaměstnance. Firmě přináší úsporu nákladů na vytápění a osvětlení kancelářských prostor a také na jejich množství a vybavení (45). Vytváří podmínky pro flexibilní rozdělení pracovních úvazků a tím umožňuje zaměstnávat i pracovníky za vzdálenějších regionů. Tak může firma lépe a hospodárně využívat služeb pracovníků se specifickou kvalifikací. Práce z domova je vhodná zejména pro rodiče s malými dětmi, kteří si tak mohou svoji pracovní dobu uspořádat podle potřeby. U práce z domova však mohou být problémem pracovní úrazy, hlavně řešení otázky, zda se tyto úrazy staly v pracovní době, v souvislosti s výkonem práce, či nikoliv. Také ochrana osobních údajů a obchodního tajemství zaměstnavatele a jejich zabezpečení před zneužitím můžou být při práci z domova ztíženy (2).

Práce na dálku

Zde se také jedná o práci mimo pracoviště zaměstnavatele, kdy výměna pokynů zaměstnavatele a výsledků práce zaměstnance probíhá prostřednictvím telekomunikačního kontaktu, protože zaměstnanec v téže době nepracuje na pracovišti zaměstnavatele, ale v terénu. U práce na dálku je důležité podmínky této práce upravit přímo v pracovní smlouvě nebo v interní směrnici a dohodnout se zaměstnavatelem mj. na problematice pořízení a užívání zařízení potřebných pro distanční výkon práce a na

případné úhradě nákladů s tím spojených. Také je nutné dohodnout se na evidenci pracovní doby a bezpečnosti práce (2).

Práce na směny

Tato forma práce je poměrně běžná a uplatňuje se prakticky ve všech oborech činnosti. V poslední době dochází k jejímu postupnému nárůstu. Práce ve směnách může být výhodou zejména pro ty zaměstnankyně, které se svým zaměstnavatelem dohodnou na směnách tak, aby jim umožnil lépe zkombinovat zaměstnání a tak i péči o děti. Tato forma je pro zaměstnavatele výhodná z důvodu maximálního zefektivnění výroby (12).

1. 2. 5 Soubor prorodinných opatření

V roce 2008 byl schválených vládou soubor prorodinných opatření, tzv. prorodinný balíček. Tyto prorodinné kroky, které měly být v rámci prorodinné politiky prováděny, měly směřovat k podpoře vytváření socioekonomických podmínek příznivých rodině a zaměřit se na oblast finančního zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny, služeb péče o děti, podporu a zkvalitňování rodinných vztahů a posilování rodičovských kompetencí (33). Jednalo se o následující opatření:

- zavedení a podpora inovativních služeb péče o dítě zejména předškolního věku v prostředí co nejvíce se blížícímu rodině, tj.
- zavedení institutu vzájemné rodičovské výpomoci;
- podpora služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání prostřednictvím revize hygienických a kvalifikačních požadavků na provoz živností;
- zavedení služby péče o děti poskytované na nekomerčním základě - institut miniškolky;
- zavedení daňových výhod pro zaměstnavatele poskytující nebo zajišťující svým zaměstnancům péči o děti;
- zavedení slevy na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Pro podporu fungující rodiny, rodičovství a rodičovských kompetencí je důležité zapojení otce do péče o dítě. Péče otce má velký význam pro funkčnost rodinných vztahů. Za účelem podpory aktivního otcovství je navrhováno:

- zavedení otcovské dávky (v podstatě vytvoření stavu odpovídajícího zavedení otcovské dovolené, která funguje v řadě evropských zemích) (31). Bohužel dosud tento prorodinný balíček nenabyl účinnosti.

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2. 1 Cíle práce

Hlavní cíl:

Cílem práce je zjistit nejvýznamnější faktory, které ovlivňují volbu vybrané varianty čerpání rodičovského příspěvku poživateli této sociální dávky.

Dílčí cíle:

Zmapovat možnosti využívání volby variant rodičovského příspěvku.
Zjistit míru rodinné podpory v souvislosti s vybranou variantou rodičovského příspěvku.

2. 2 Hypotézy

Hypotéza 1:

Doba čerpání rodičovského příspěvku závisí na míře podpory poskytované ženě na rodičovské dovolené ze strany rodinných příslušníků.

Hypotéza 2:

Tříletou variantu čerpání rodičovského příspěvku volí ženy, které se po rodičovské dovolené vrací k původnímu zaměstnavateli.

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Použité metody a techniky výzkumu

Ke zjištění potřebných informací k mé bakalářské práci jsem použila kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum je zaměřen zejména na rozsah výskytu, frekvenci, intenzitu a zastoupení, jeho základním úkolem je měření těchto uvedených charakteristik a jejich souvislostí (48). Ke sběru potřebných kvantitativních dat jsem použila metodu standardizovaného dotazování, techniku dotazníku. Dotazník je soubor písemných otázek sledujících poznání zcela určitých jevů v určitém souboru osob (48). Je nejpoužívanějším prostředkem ke sběru informací, kde respondent odpovídá písemně na otázky na předem tištěném formuláři (15). Vyplnění dotazníků bylo zajištěno přímým a zprostředkovaným kontaktováním. Před zahájením výzkumného šetření jsem provedla předvýzkum na vzorku dvanácti respondentů. Cílem předvýzkumu je ověření vhodnosti a adekvátnosti navrhovaného postupu, v případě dotazníku má ověřit jednoznačnost a srozumitelnost otázek. Dotazník, který byl určen rodičům – matkám na rodičovské dovolené tvořilo celkem 25 otázek.

V úvodu dotazníku jsem respondentky seznámila se základními údaji o mně a mé bakalářské práci, za jakým účelem jsou data sbírána a jak budou použita. Ujistila jsem respondentky o zachování jejich anonymity. Začátek dotazníku tvořily otázky identifikační, následovaly otázky týkající se možnosti zaměstnání při rodičovské dovolené, možnosti využívání služeb institucionální péče o děti (mateřské školy, jesle), formy výpomoci a podpory ze strany rodiny a čerpání rodičovského příspěvku. Otázky v dotazníku měly převážně uzavřenou formu (Ot. 1 - 13, 15 - 20, 22, 23). Dále byly použity otázky polouzavřené (Ot. 14 a 21), také bylo použito několik otázek otevřených (Ot. 24, 25).

Výsledky mého výzkumu jsem zpracovala v tabulkovém procesoru Microsoft Excel a uspořádala jsem je do kontingenčních grafů v procentuálním vyjádření a tabulek.

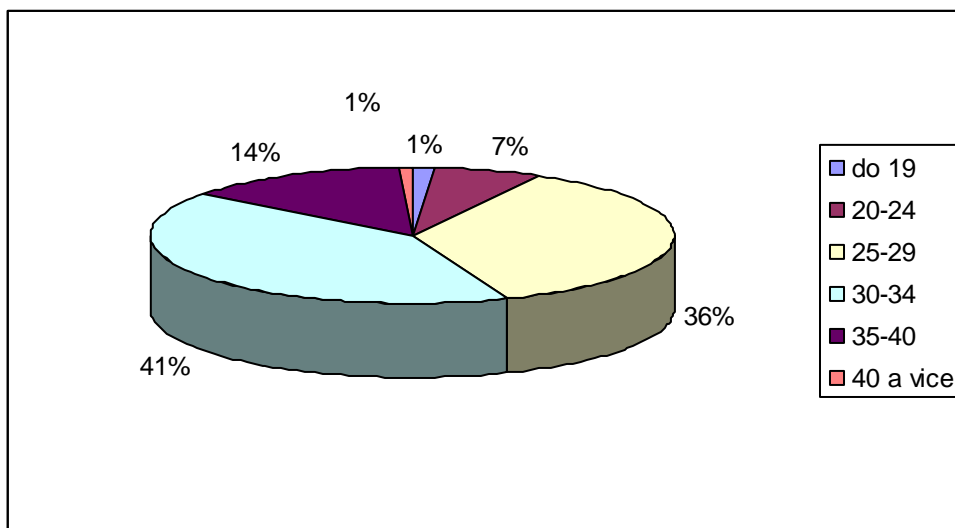
3. 2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro účely kvantitativního výzkumu jsem použila metodu standardizovaného dotazování, techniku dotazníku. Dotazníkem bylo osloveno 150 rodičů – matek, na rodičovské dovolené. Soubor respondentů byl vybírán jednoduchým náhodným výběrem. Dotazník jsem distribuovala dvěma způsoby, 75 rodičů- matek jsem kontaktovala přímo, jednalo se o 21 studentek pedagogické a zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, dále jsem kontaktovala 54 matek z Českých Budějovic, Hluboké nad Vltavou, Zlivi, Chotýčan, Ševětína, Lišova, Hartmanic a Ledenic. Zde byla návratnost 100%, protože jsem si dotazníky ihned sbírala. Dalších 75 dotazníků jsem distribuovala zprostředkovaně přes své kolegyně z pedagogické fakulty, které buď vedou mateřská centra, nebo do nich dochází (Plzeň, Beroun, Mělník, Mladá Boleslav a Praha). Zde byla návratnost 61 dotazníků. Celkem byla návratnost 136 dotazníků, což je 91 %. Sběr dat probíhal v dubnu 2010.

4 VÝSLEDKY

4.1 Identifikační údaje respondentů

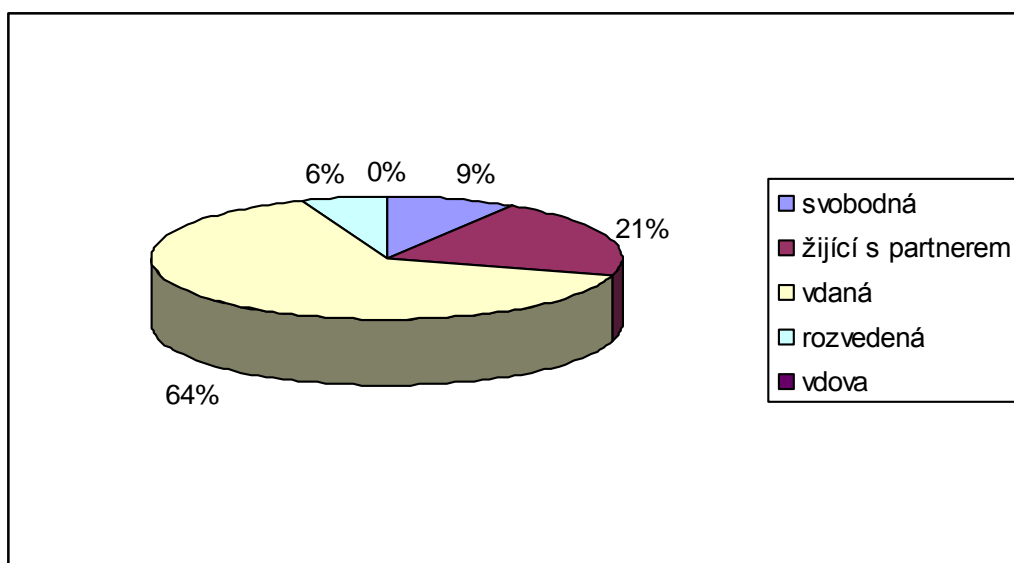
Graf 1: Věk respondentek v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 1% (2) věk do devatenácti let, 20 -24 let uvedlo 7 % (9) žen, 25 – 29 let uvedlo 36 % (49) žen, 30 – 34 let uvedlo 41 % (56) žen, 35 – 39 let let uvedlo 14% (19) žen a 40 a více let uvedla 1 % (1) žena.

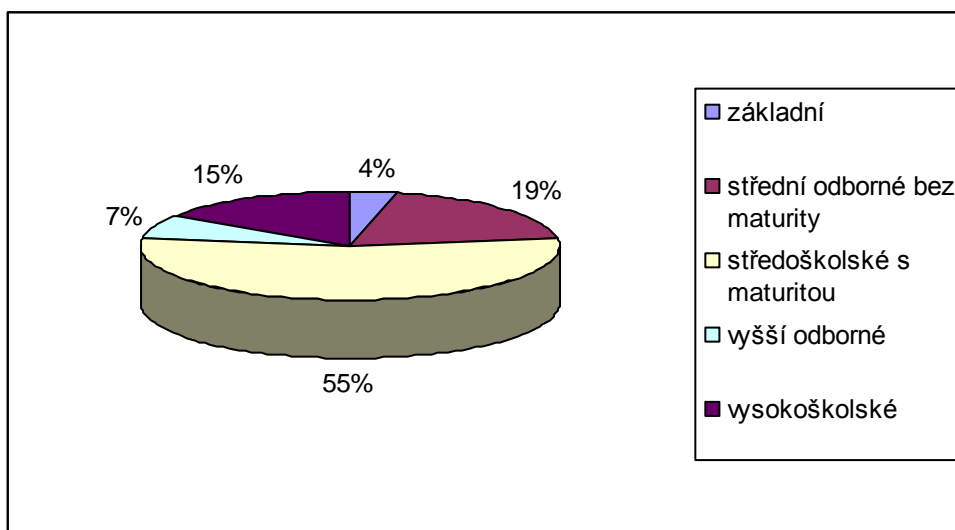
Graf 2 : Rodinný stav v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek je 9 % (12) svobodných, 21 % (28) žijících s partnerem, 64 % (88) vdaných a 6 % (8) rozvedených. Žádná z žen nebyla vdova.

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání v (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek dosáhlo 4 % (5) základního vzdělání, 19 % (26) středního odborného vzdělání bez maturity, 55 % (74) středoškolského s maturitou, 7 % (10) vyššího odborného vzdělání a 15 % (21) vysokoškolského vzdělání.

Tabulka 1: Vzdělání žen čerpajících určitou variantu rodičovského příspěvku v (absol. hodnotách)

varianta	základní vzdělání	střední odb. bez maturity	střední odborné s maturitou	vyšší odborné	vysokoškolské
2- letá	-	-	4	2	10
3- letá	2	19	46	7	10
4- letá	3	7	24	1	1

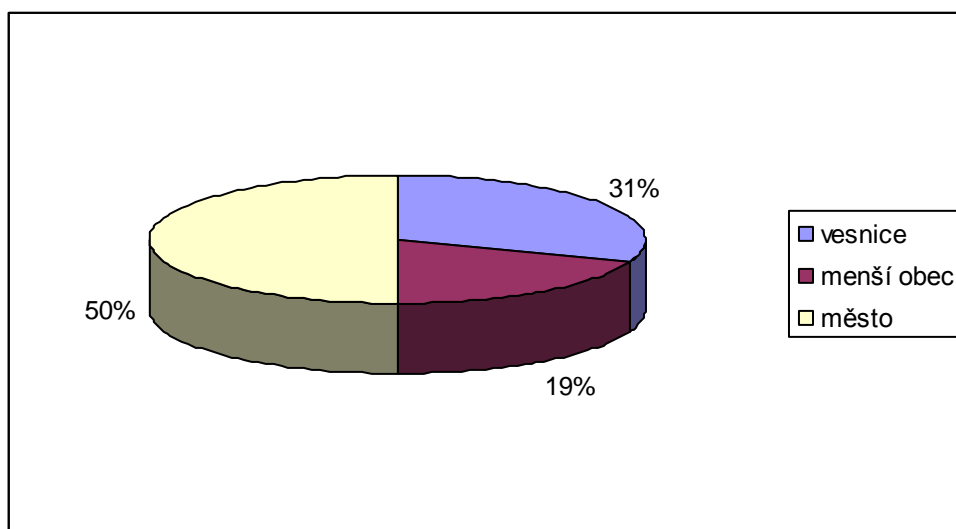
Zdroj: Vlastní výzkum

Ze 16 žen, které čerpají dvouletou variantu dosáhly 4 (25%) středoškolského odborného vzdělání s maturitou, 2 (13%) vyššího odborného a 10 (62%) vysokoškolského vzdělání.

Z 84 žen, které čerpají tříletou variantu rodičovského příspěvku dosáhly 2 (2%) základního vzdělání, 19 (23%) středního odborného vzdělání bez maturity, 46 (55%) středního odborného vzdělání s maturitou, 7 (8%) vyššího odborného a 10 (12%) vysokoškolského vzdělání.

Z 36 žen, které čerpají čtyřletou variantu rodičovského příspěvku dosáhly 3 (8%) ženy základního vzdělání, 7 (19%) středního odborného bez maturity, 24 (67%) středního odborného vzdělání s maturitou, 1 (3%) vyššího odborného a 1 (3%) žena vysokoškolského vzdělání.

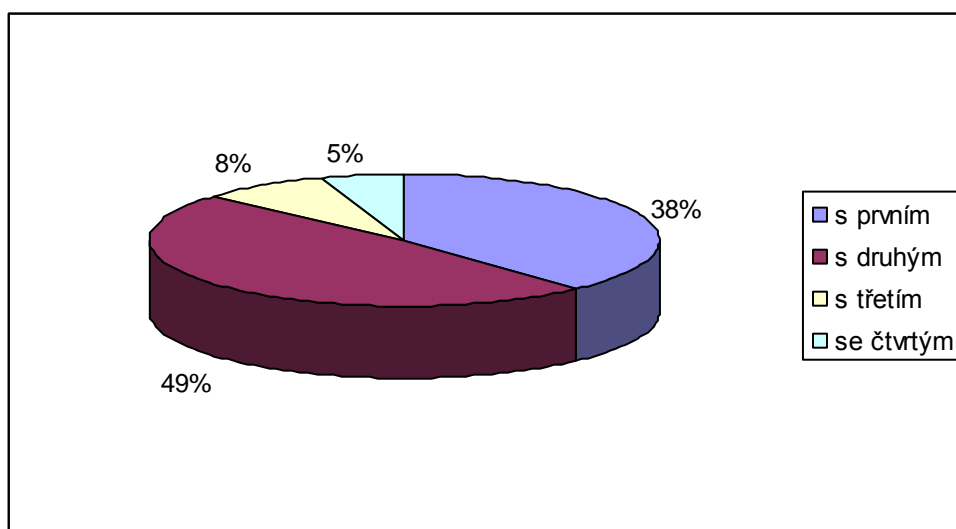
Graf 4: Místo bydliště v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 31 % (42), že žije na vesnici do 2000 obyvatel, 19 % (26) žije v menší obci do 5000 obyvatel a 50 % (68) žije ve městě nad 5000 obyvatel.

Graf 5: Počet dětí v (%)

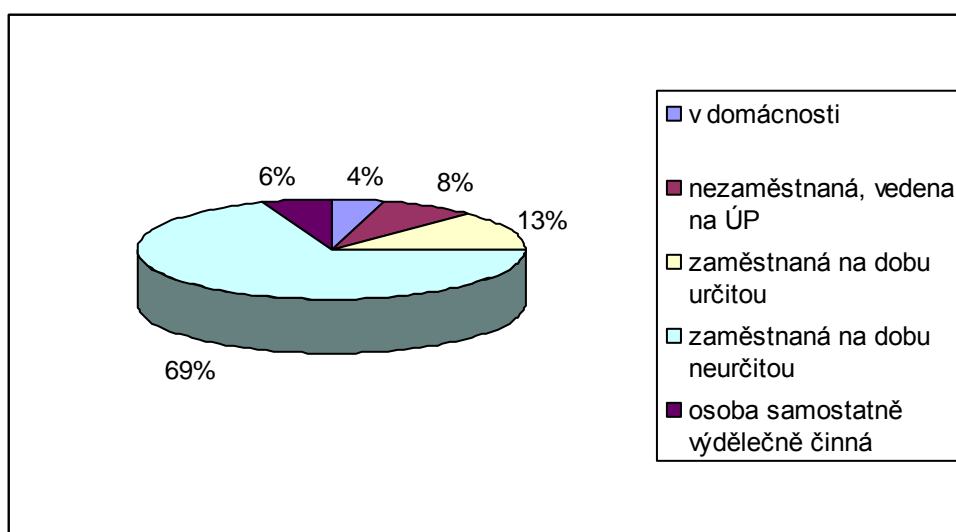

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek má 38 % (52) jedno dítě, 49 % (66) dvě děti, 8 % (11) tři děti a 5 % (7) čtyři děti. Pět a více dětí nemá žádná žena.

4. 2 Zaměstnání a zvolená varianta rodičovského příspěvku

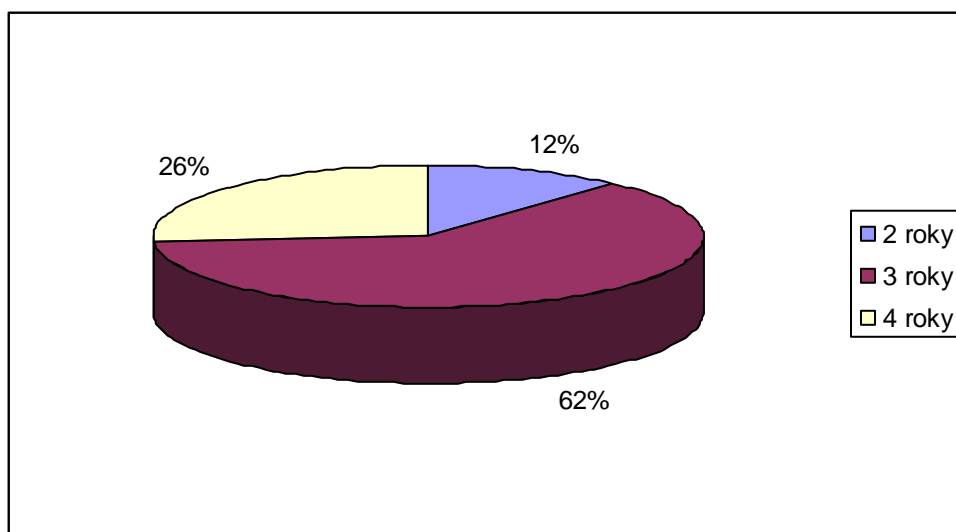
Graf 6: Zaměstnání před mateřskou dovolenou v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 4 % (6), že bylo v domácnosti, 8 % (11) bylo nezaměstnaných – vedeno na úřadu práce, 13 % (17) bylo zaměstnaných na dobu určitou, 69 % (94) bylo zaměstnaných na dobu neurčitou a 6 % (8) bylo OSVČ.

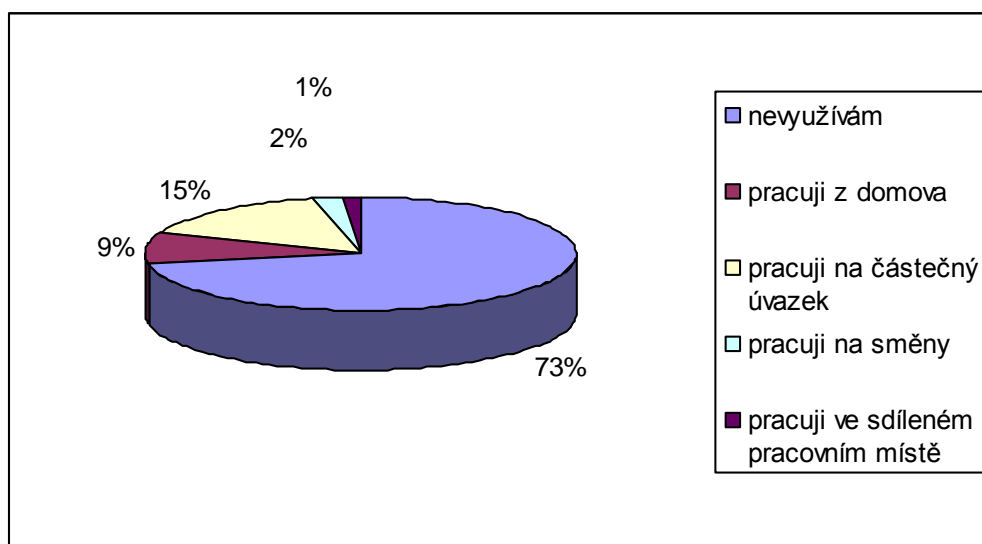
Graf 7: Rozdělení dle zvolené varianty rodičovského příspěvku (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek zvolilo 12% (16) dvouletou variantu, 62 % (84) tříletou variantu a 26 % (36) čtyřletou variantu.

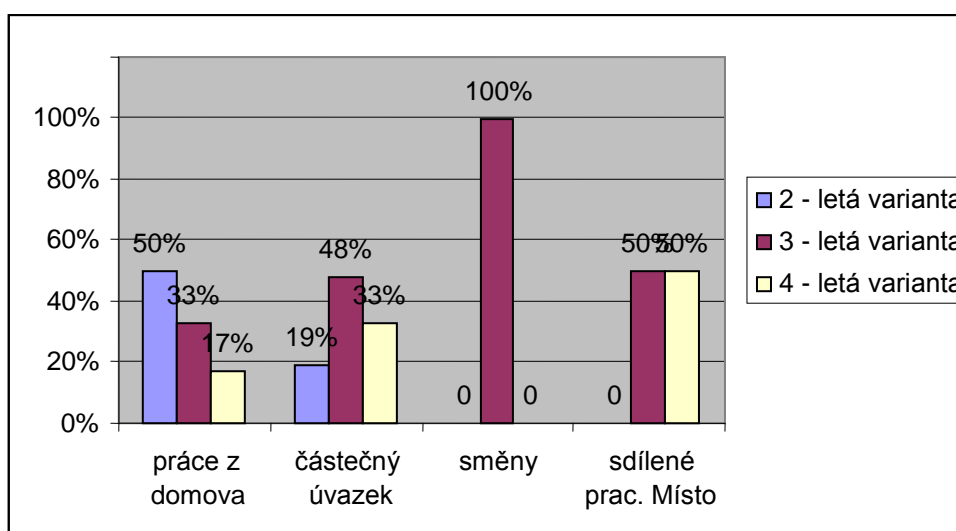
Graf 8 : Zaměstnání při rodičovské dovolené v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 73% (98) že možnosti zaměstnání nevyužívá, 9% (12) pracuje z domova, 15% (21) pracuje na částečný úvazek, 2% (3) pracuje na směny a 1% (2) pracují ve sdíleném pracovním místě.

Graf 9: Porovnání využití flexibilních forem zaměstnání při jednotlivých variantách pobírání rodičovského příspěvku v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Z 38 žen, které uvedly, že pracují při rodičovské dovolené, pracuje 12 žen z domova. 6 žen si zvolilo dvouletou variantu, tříletou variantu a 2 čtyřletou variantu čerpání rodičovského příspěvku. Nejvíce tedy využívají práce z domova ženy, které si zvolily dvouletou variantu čerpání rodičovského příspěvku.

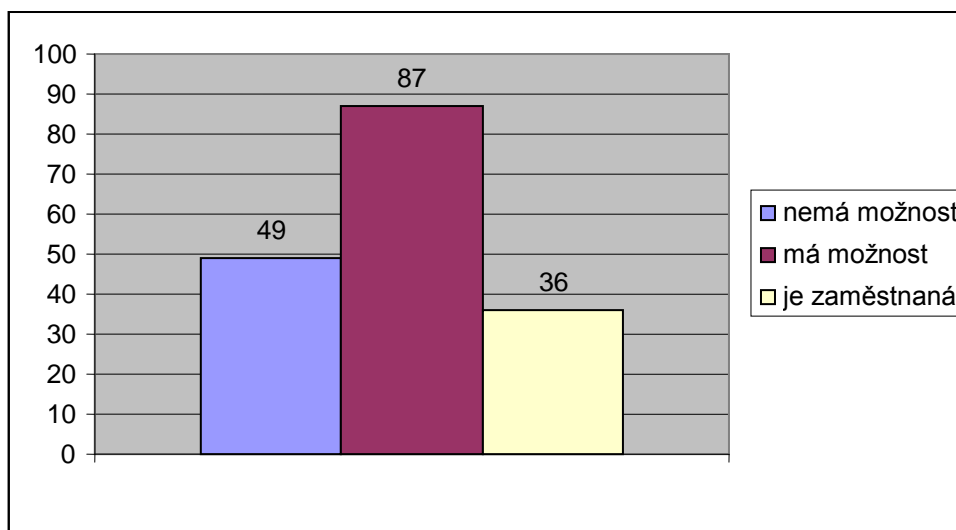
Z 21 žen, které uvedly, že pracují na částečný pracovní úvazek, 4 zvolily dvouletou variantu, 10 tříletou variantu a 7 čtyřletou variantu čerpání rodičovského příspěvku. Nejvíce tedy využívají částečného pracovního úvazku ženy, které zvolily tříletou variantu čerpání rodičovského příspěvku.

Ze tří žen, které pracují na směny všechny uvedly, že zvolily tříletou variantu čerpání rodičovského příspěvku. Práci na směny nejvíce využívají ženy, které zvolily tříletou variantu čerpání rodičovského příspěvku.

Ze dvou žen, které uvedly, že pracují ve sdíleném pracovním místě si jedna zvolila tříletou variantu a jedna čtyřletou variantu čerpání rodičovského příspěvku. Sdíleného pracovního místa využívají ženy, které zvolily tříletou a čtyřletou variantu čerpání rodičovského příspěvku.

Z těchto 38 žen, které uvedly, že jsou zaměstnané při rodičovské dovolené, pracuje 36 žen u svého původního zaměstnavatele, pouze 2 ženy pracují pro jiného zaměstnavatele.

Graf 10: Porovnání možnosti a využití být zaměstnána u původního zaměstnavatele v (absolutních hodnotách)

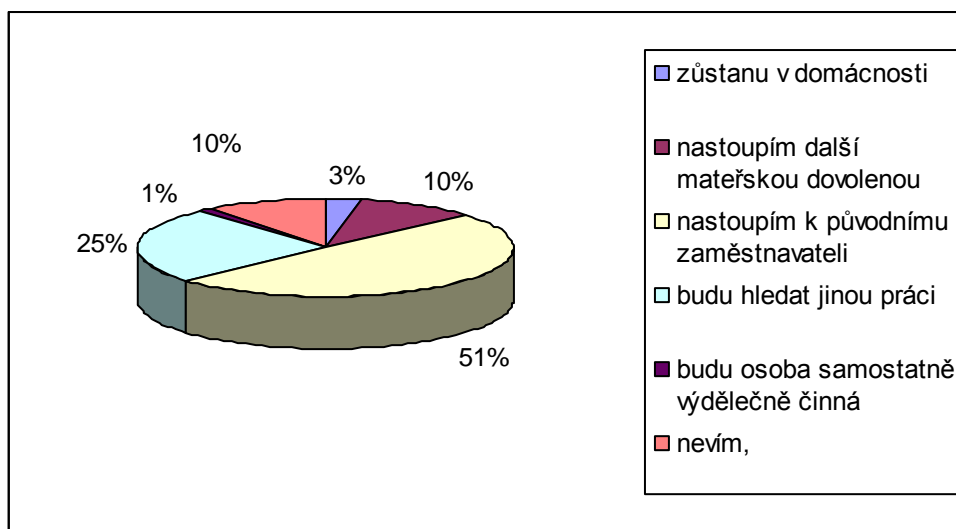

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 64 % (87)že má možnost být zaměstnána u původního zaměstnavatele a 36 % (49) tuto možnost nemá.

Z 87 respondentek které mají možnost být zaměstnány u původního zaměstnavatele této možnosti využilo 36 (41 %).

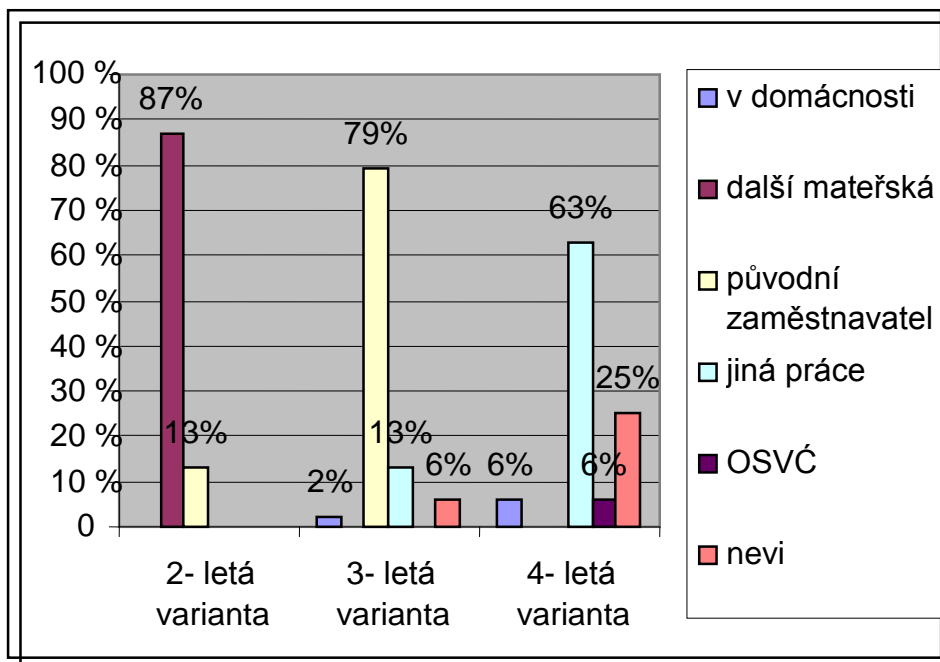
Graf 11: Zaměstnání po ukončení rodičovské dovolené v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedly 3 % (4), že zůstanou v domácnosti, 10 % (14) nastoupí na další mateřskou dovolenou, 51 % (68) chce nastoupit k původnímu zaměstnavateli, 25 % (34) bude hledat jinou práci, 1 % (2) respondentky budou osoby samostatně výdělečně činné a 10 % (14) ještě neví, co bude dělat.

Graf 12: Porovnání zaměstnání po ukončení rodičovské dovolené, v závislosti na volbě varianty rodičovského příspěvku v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

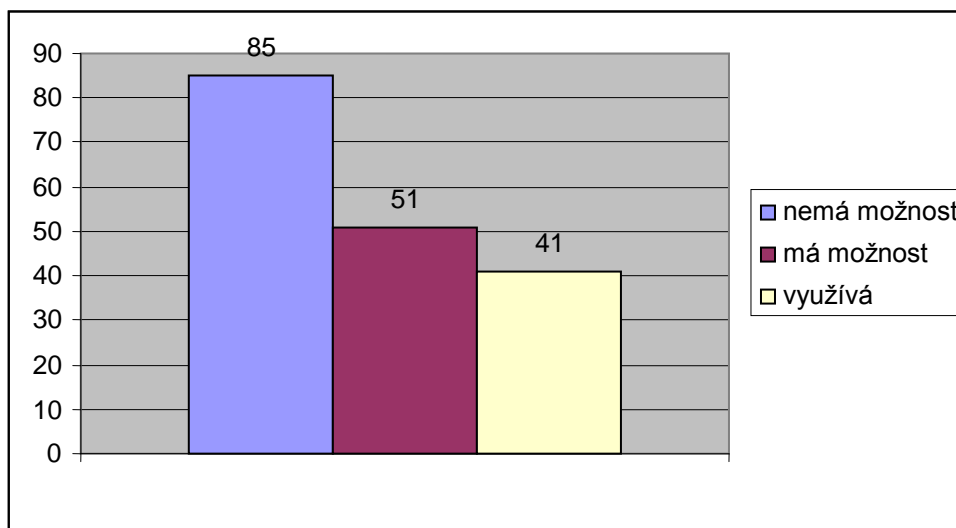
Ze 16 respondentek, které si zvolily dvouletou variantu čerpání rodičovského příspěvku uvedly 2 (13%), že po rodičovské dovolené nastoupí do zaměstnání k původnímu zaměstnavateli a 14 (87%) nastoupí na další mateřskou dovolenou.

Z 84 respondentek, které si zvolily tříletou variantu čerpání rodičovského příspěvku uvedly 2 (2%), že zůstanou v domácnosti, 66 (79%) chce nastoupit do zaměstnání k původnímu zaměstnavateli, 11 (13%) si bude hledat jinou práci a 5 (6%) respondentek ještě neví, co bude dělat.

Z 36 respondentek, které čerpají čtyřletou variantu rodičovského příspěvku uvedly 2 (6%), že zůstanou v domácnosti, 23 (63%) si bude hledat jinou práci, 9 (25%) neví, co bude dělat po ukončení rodičovské dovolené a 2 (6%) uvedly, že budou OSVČ.

4.3 Institucionální péče

Graf 13: Porovnání možnosti využívání a skutečného využívání služeb institucionální péče o děti v (absolutních hodnotách)

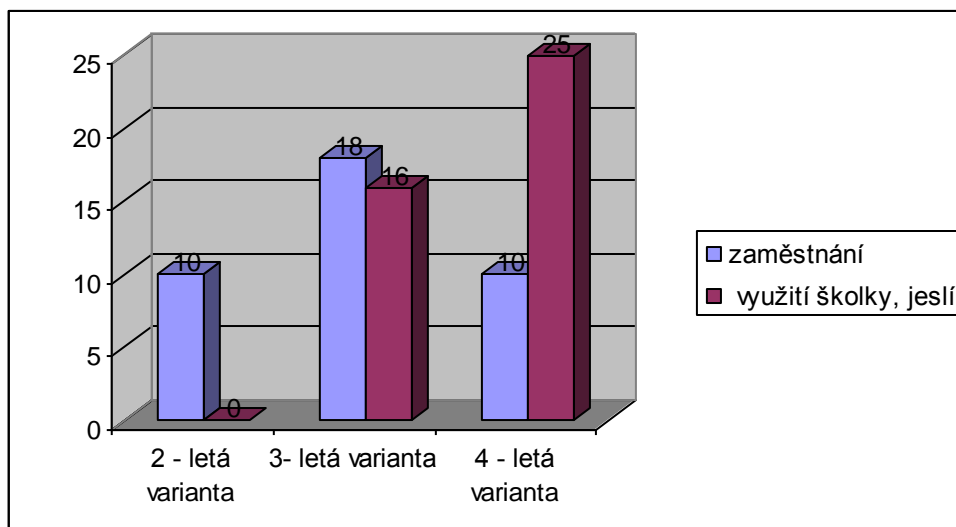

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 62 % (85) že nemá možnost využívat služeb institucionální péče, 38 % (51) těchto žen tuto možnost má.

Z 51 respondentek, které mají možnost využívat služeb institucionální péče o děti uvedlo 41 (80 %), že těchto služeb využívá, 10 (20 %) respondentek uvedlo, že služeb institucionální péče nevyužívá, i když má tuto možnost.

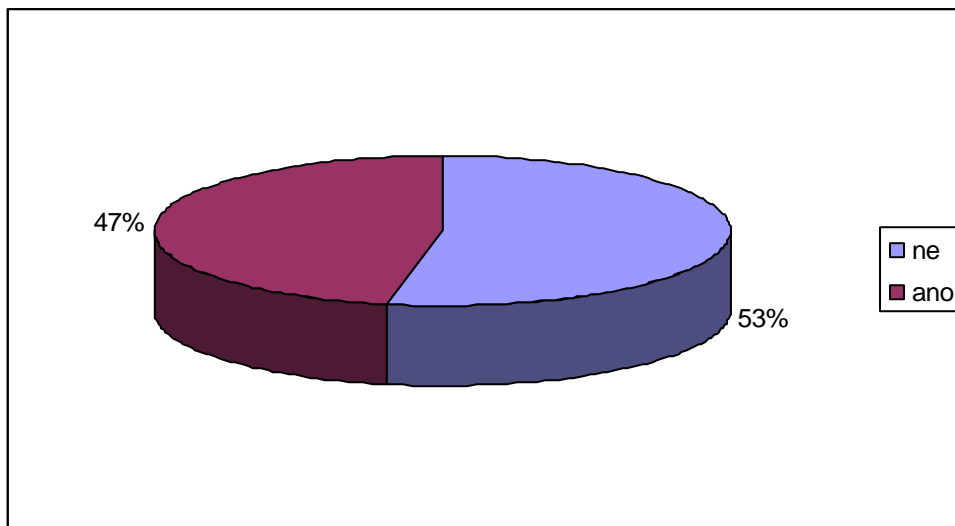
Graf 14: Porovnání využívání služeb institucionální péče a zaměstnání matek při čerpání rodičovského příspěvku v (absolutních hodnotách)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 41 matek, které využívají služeb institucionální péče je jich 38 zaměstnaných. Matky, které čerpají dvouletou variantu služeb institucionální péče nevyužívají, z 18 pracujících matek, které si zvolily tříletou variantu jich využívá 16 těchto služeb. Z matek, které si zvolily čtyřletou variantu čerpání rodičovského příspěvku jich využívá těchto služeb 25, ale jen 10 z nich pracuje.

Graf 15: Názory respondentek na dostatek služeb institucionální péče (školka, jesle) v (%)

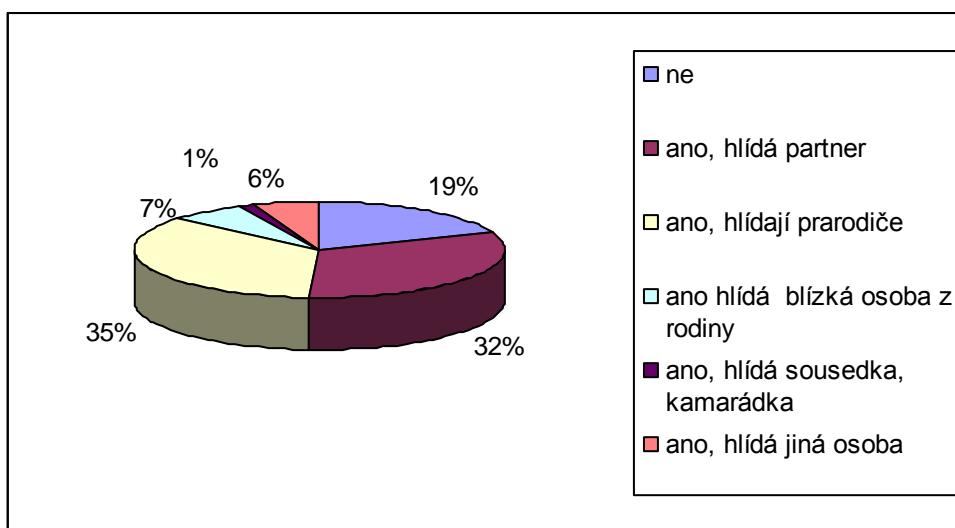
Zdroj:

vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek si myslí 47 % (64) , že je dostatek služeb institucionální péče o děti a 53 % (72) si to nemyslí.

4. 4 Neinstitucionální formy péče o děti

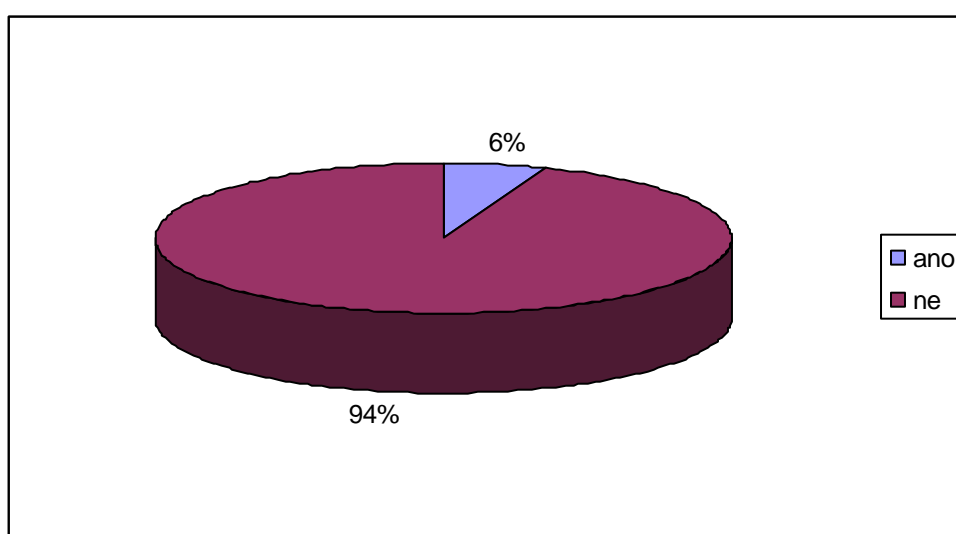
Graf 16: Využívané formy výpomoci při péči o dítě v (%)

Zdroj: *vlastní výzkum*

Ze 100% (136) respondentek uvedlo, 19 % (26) že vůbec nevyužívá žádné formy výpomoci, 32 % (43) uvedlo , že nejčastěji hlídá dítě partner, 35 % (48) uvedlo ,že hlídají nejčastěji prarodiče, 7 % (9) uvedlo, že nejčastěji hlídá blízká osoba z rodiny, 1 % (2) uvedlo, že nejčastěji hlídá sousedka či kamarádka a 6 % (8) uvedlo jinou osobu, což ve všech případech byla chůva.

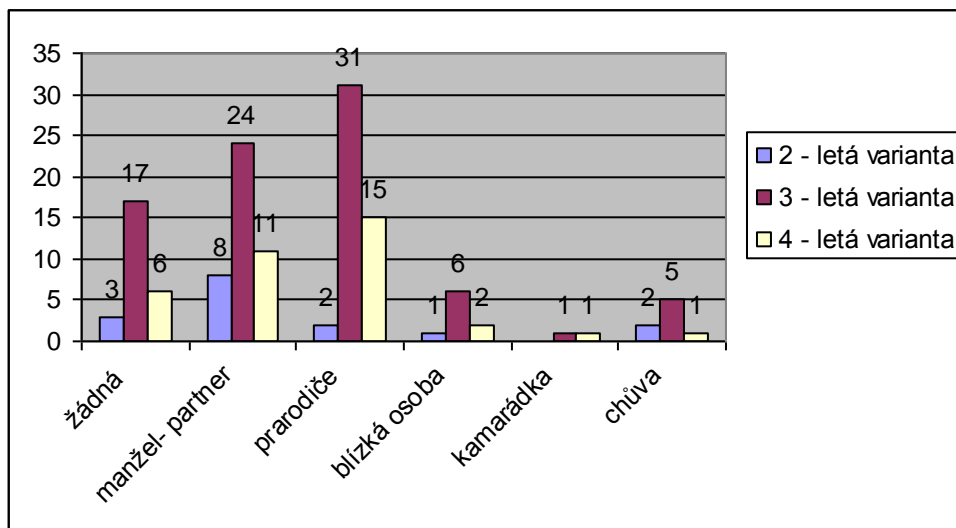
Graf 17: Využívání služeb profesionální chůvy v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 94 % (128), že nikdy služeb profesionální chůvy nevyužilo a 6% (8) služeb využilo. Ve všech těchto případech se jednalo o respondentky, které bydlí ve městě nad 5000 obyvatel.

Graf 18: Srovnání forem výpomoci při péči o dítě a varianty rodičovského příspěvku
(v absolutních hodnotách)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 16 respondentek , které čerpají dvouletou variantu uvedly 3, že nevyužívají žádné formy výpomoci při péči o dítě, 8 uvedlo, že nejčastěji hlídá dítě partner- manžel, 2 uvedly, že nejčastěji hlídají dítě prarodiče a 2 respondentkám pomáhá při péči o dítě chůva.

Z 84 respondentek, které čerpají tříletou variantu rodičovského příspěvku uvedlo 17, že nevyužívají žádné formy výpomoci, 24 uvedlo že nejčastěji hlídá dítě partner – manžel, 31 uvedlo výpomoc ze strany prarodičů, 6 blízké osoby z rodiny, 1 respondentka uvedla, že nejčastěji hlídá dítě kamarádka a 5 respondentek uvedlo, že využívá výpomoci jiné osoby – chůvy (ve všech případech).

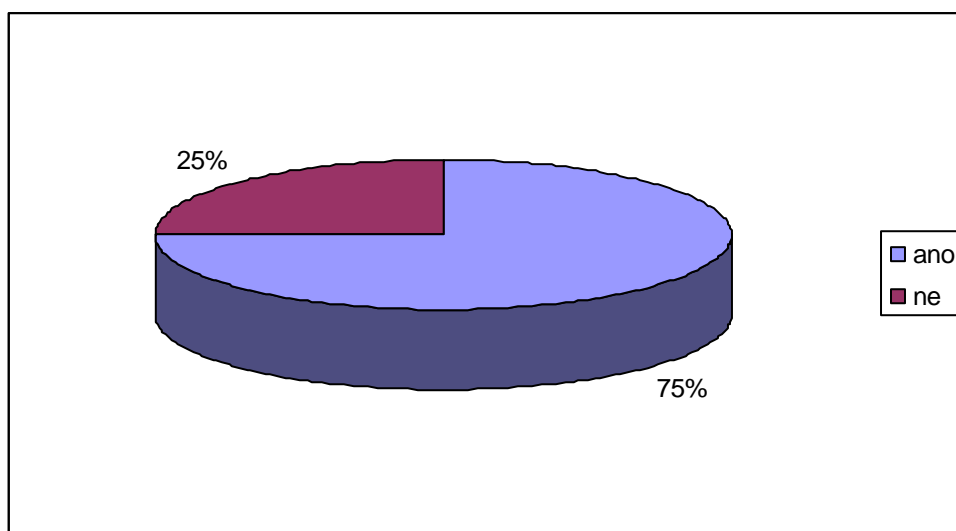
Ze 36 respondentek, které čerpají čtyřletou variantu rodičovského příspěvku 6 uvedlo, že nevyužívá žádné formy výpomoci, 11 uvedlo pomoc ze strany partnera- manžela, 15 ze strany prarodičů, 2 respondentky uvedly výpomoc od blízké osoby z rodiny, 1 respondentka uvedla výpomoc od kamarádky a 1 respondentka výpomoc jiné osoby – chůvy.

Z toho plyne, že formy výpomoci s péčí o dítě jsou při jednotlivých variantách poměrně vyrovnané, jen pomoc chůvy nejčastěji využívají respondentky čerpající

tříletou variantu, jednak v poměru zastoupení množství ve výzkumném souboru a jednak, že jsou všechny z města nad 5000 obyvatel.

4. 5 Pomoc ze strany rodiny s péčí o děti a domácnost

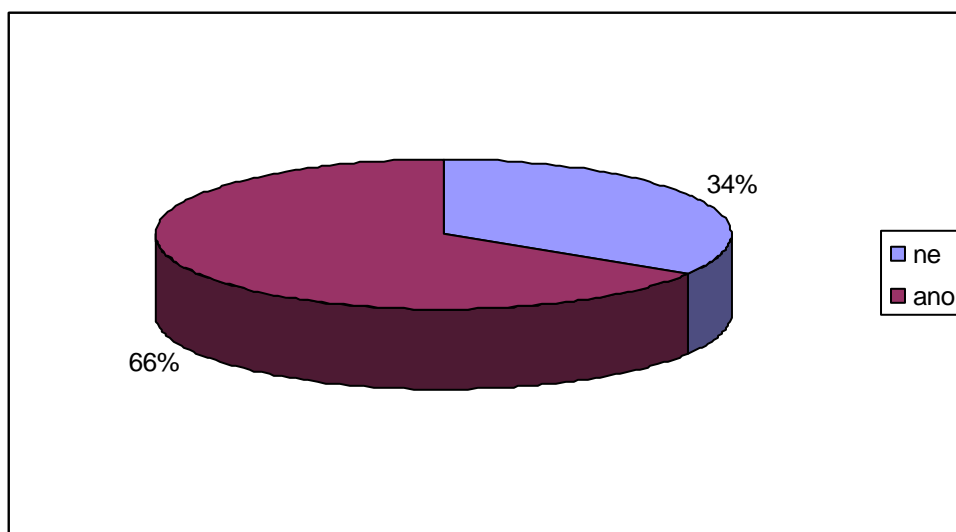
Graf 19: Možnosti partnera pomáhat s péčí o dítě a domácnost v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 75 % (102) , že manželovi – partnerovi jeho pracovní vytížení umožňuje pomáhat a 25 % (34) neumožňuje pomáhat s péčí o dítě a domácnost.

Graf 20: Pomoc partnera s péčí o domácnost a dítě v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo, že 66 % (90) manželů- partnerů s péčí o dítě a domácnost pomáhají a 34 % (46) vůbec nepomáhá.

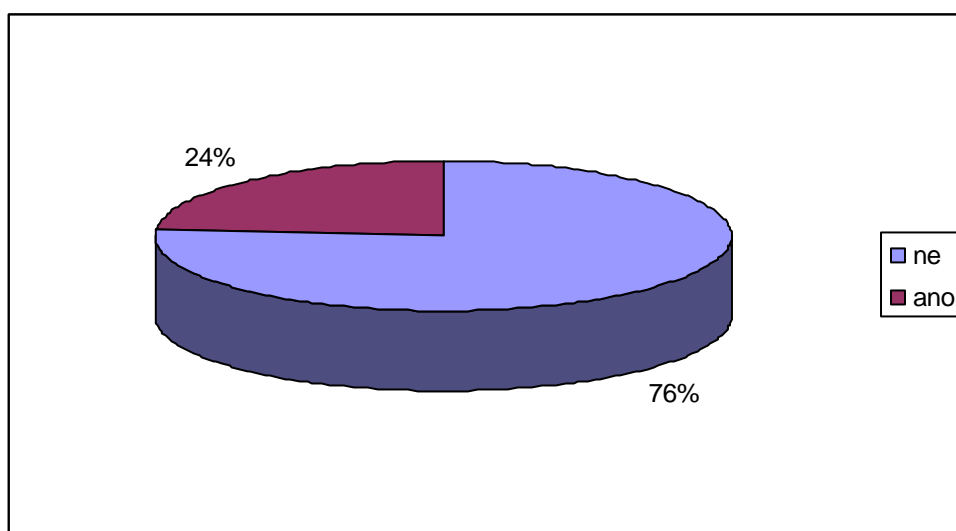
Tabulka 2: Formy pomoci ze strany partnera – manžela v (%) a absolutních číslech)

pomoc partnera	absol. čísla	v %
drobné opravy	76	84
vykonává domácí práce	68	76
obstará potřeby dítěte	90	100
chodí s dítětem na procházku	42	47
nakupuje	13	14

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (90) mužů vykonává 84 % (76) drobné opravy a úpravy, 76 % (68) z těchto mužů vykonává domácí práce, 100 % (90) mužů - všichni dokážou obstarat potřeby dítěte, 47 % (42) z těchto mužů chodí s dítětem na procházky a 14 % (13) z nich pravidelně nakupuje.

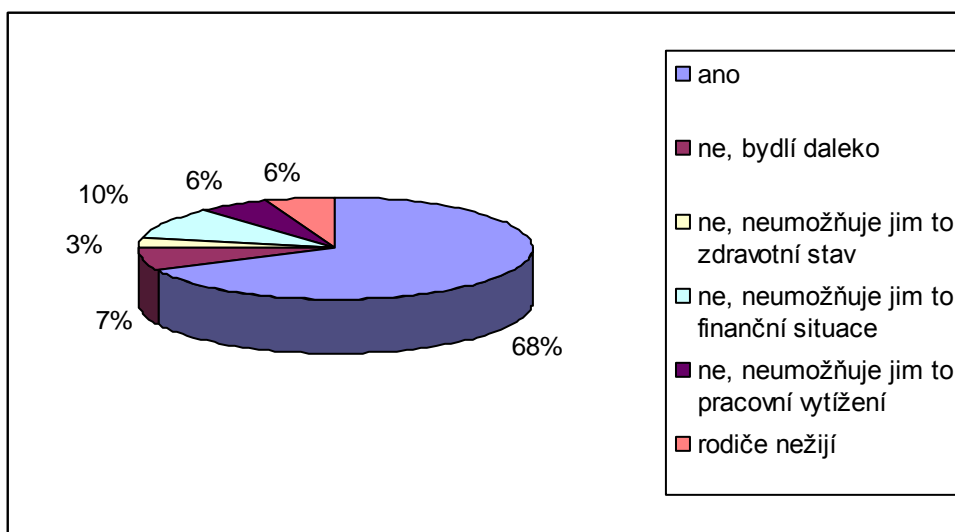
Graf 21: Zájem respondentek o pomoc rodičů v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 76 % (104), že stojí o podporu rodičů a 24 % (32) o podporu za strany rodičů nestojí.

Graf 22: Možnost podpory ze strany rodičů v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 68 % (92), že je rodiče mohou podporovat, 32 % uvedlo, že je rodiče nemohou podporovat z toho 7 % (10) uvedlo, že bydlí daleko, 3 % (4) to neumožňuje jejich zdravotní stav, 10 % (14) to neumožňuje jejich finanční situace, 6 % (8) to neumožňuje jejich pracovní vytížení a 6 % (8) rodiče nežijí.

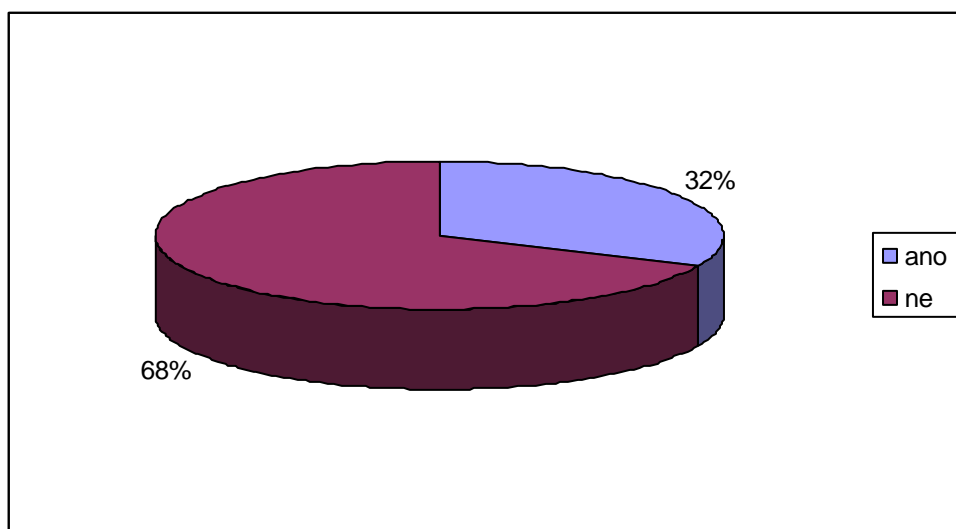
Tabulka 3: Podpora ze strany rodičů v (% a absolutních číslech)

Pomoc ze strany rodičů	absol. čísla	v %
hlídání dítěte	88	96%
pomoc v domácnosti	18	19%
finanční výpomoc	20	22%
materiální výpomoc	8	9%
jiná forma výpomoci	6	7%

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (92) rodičů pomáhá s hlídáním dítěte 96 % (88) z těchto rodičů, 19 % (18) z těchto rodičů pomáhá s péčí o domácnost, 22 % (20) z těchto rodičů finančně vypomáhá, 9 % (8) z těchto rodičů vypomáhá materiálně 7 % (6) z těchto rodičů vypomáhá ještě jinak. Z těchto 6 rodičů uvádí respondentky 1 případ půjčování automobilu, 2 případy pomoci při opravách a 3 případy pomoci na stavbě rodinného domu.

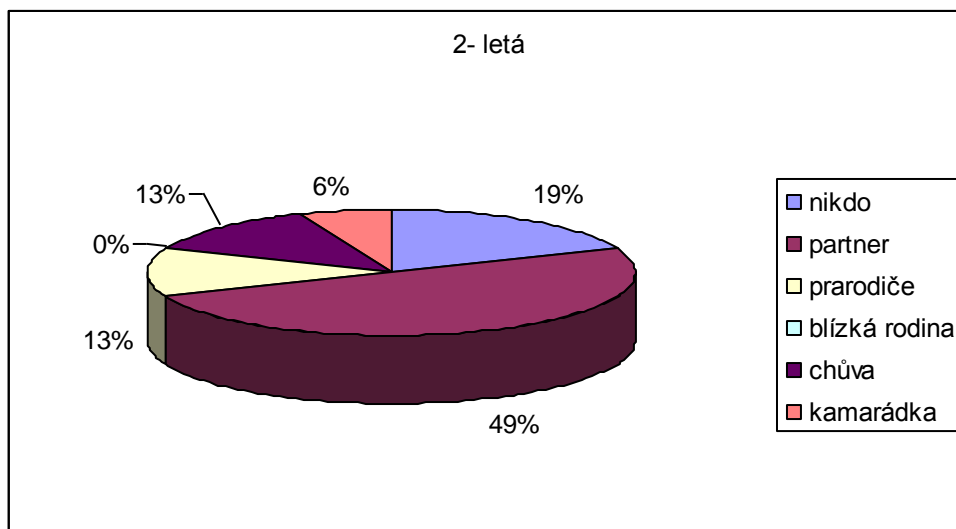
Graf 23: Vliv pomoci ze strany rodiny na rozhodování respondentek o délce rodičovské dovolené v (%).

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (136) respondentek uvedlo 32 % (43), že je při rozhodování o variantě rodičovského příspěvku ovlivnila míra pomoci ze strany rodiny, 68 % (93) respondentek uvedlo, že je nijak podpora rodiny v rozhodování o variantě rodičovského příspěvku neovlivnila.

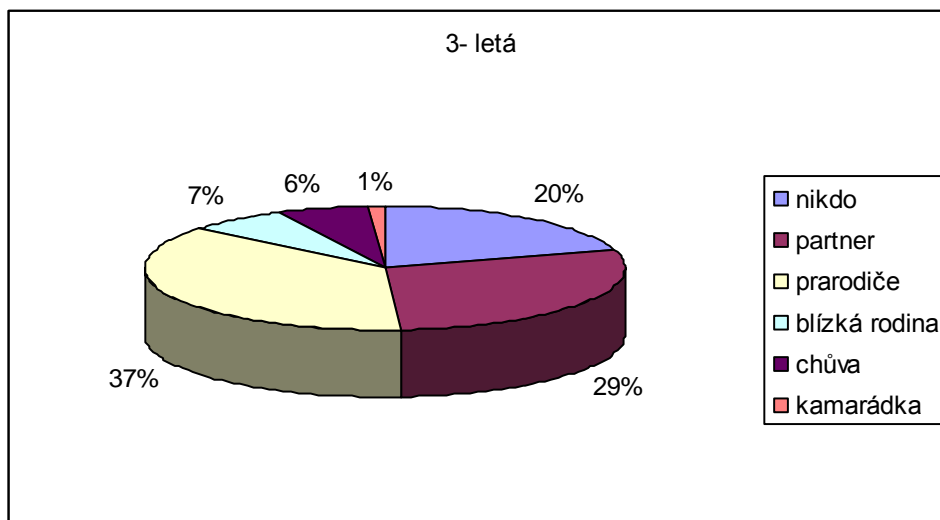
Graf 24: Míra pomoci ze strany rodiny u dvouleté varianty čerpání rodičovského příspěvku v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 16 (100%) respondentek, které čerpají dvouletou variantu rodičovského příspěvku uvedlo, že nejvíce využívají pomoci za strany partnera 49 % a prarodičů 13 %. Pomoc ze strany rodiny při čerpání dvouleté varianty využívá 62 % respondentek.

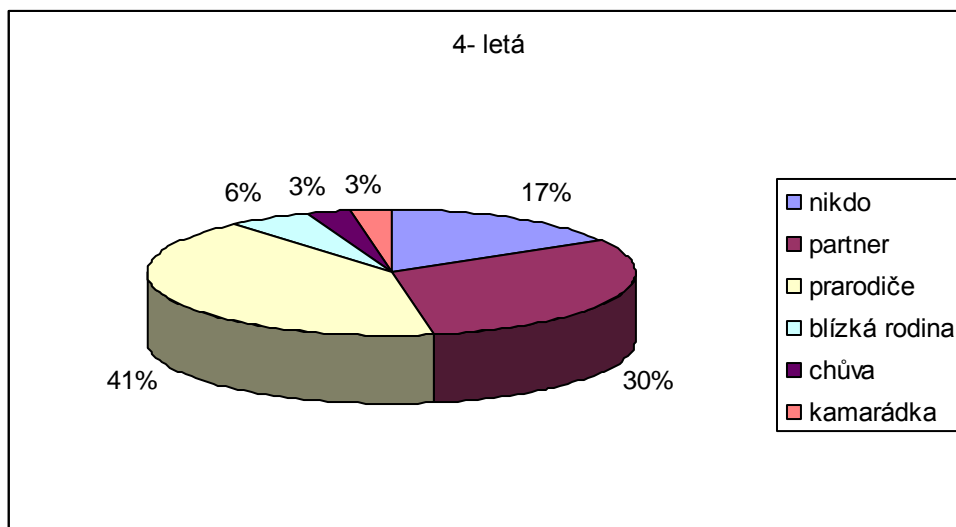
Graf 25: Míra pomoci ze strany rodiny u tříleté varianty čerpání rodičovského příspěvku v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Z 84 (100%) respondentek, které čerpají tříletou variantu rodičovského příspěvku uvedlo 29% pomoc ze strany partnera, 37 % ze strany prarodičů a 7 % pomoc blízké osoby z rodiny. Pomoc ze strany rodiny při čerpání tříleté varianty využívá 73 % respondentek.

Graf 26: Míra pomoci ze strany rodiny u čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku v (%)

Zdroj: vlastní výzkum

Z 36(100) respondentek, které čerpají čtyřletou variantu rodičovského příspěvku uvedlo nejčastěji pomoc ze strany partnera 30%, ze strany prarodičů 41% a 6 % osoby blízké rodině.

Pomoc ze strany rodiny při čerpání čtyřleté varianty využívá 77 % respondentek.

4.7 Důvody a výhody, proč respondentky zvolily danou variantu pobírání rodičovského příspěvku

Tabulka 4: Důvody volby dvouleté varianty, které respondentky uvádějí

dvouletá varianta	absol.hodnoty	v %
splnila jsem podmínky, kvůli hypotéce	1	6
plánuji další dítě	14	88
jsem samoživitelka, pomáhají mi rodiče	1	6

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100 % (16) respondentek uvedlo 6 % (1) žena, že si zvolila tuto variantu z důvodu splácení hypotéky, 88 % (14) žen uvedlo, že plánují narození druhého dítěte v návaznosti na první rodičovskou dovolenou a 6 % (1) žena uvedla, že je samoživitelka a s péčí o dítě jí pomáhají rodiče. 100 % (16) těchto žen hodnotí tuto variantu rodičovského příspěvku jako nejlepší z důvodu výše finanční částky.

Tabulka 5: Důvody volby tříleté varianty, které respondentky uvádějí

tříletá varianta	absol.hodnoty	%
možnost práce na částečný úvazek	1	1
možnost věnovat se dítěti	8	10
možnost vrátit se k původnímu zaměstnavateli	11	13
možnost přijetí dítěte do MŠ	7	8
vyhovující délka trvání k výchově dítěte	5	6
vyhovující délka k výchově dítěte a výše příspěvku 7 600 Kč	46	55
nevedlo	6	7

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100 % (84) respondentek uvedlo 1 % (1) žena, že si zvolila tuto variantu z důvodu zaměstnání na částečný úvazek, 10 % (8) žen z důvodu možnosti věnování se dítěti, 13% (11) žen z důvodu návratu k původnímu zaměstnavateli, 8 % (7) žen uvedlo jako důvod nástup dítěte do mateřské školy, 6% (5) uvedlo jako důvod optimální délku trvání, 55 % (46) uvedlo optimální délku a výši rodičovského příspěvku 7 % (6) na tuto otázku neodpovědělo.

Tabulka 6: Důvody volby čtyřleté varianty, které respondentky uvádějí

čtyřletá varianta	absol.hodnoty	%
možnost věnovat se dítěti	6	17
možnost věnovat se studiu	1	3
neměla jsem na výběr, byla mi přidělena	19	52
nepotřebuji peníze	4	11
mám trojčata narozená v květnu	1	3
nevedlo	5	14

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100 % (36) respondentek uvedlo 14 % (6) žen, že si tuto variantu vybralo z důvodu délky doby péče o dítě, 3 % (1) žena si zvolila tuto variantu, aby se mohla věnovat studiu, 52 % (19) žen uvedlo, že jim tato varianta byla přidělena – nemohly si vybrat, 11 % (4) se chtějí věnovat dítěti a nízká částka při této variantě jim nevadí, 3 % (1) žena si tuto variantu zvolila z důvodu péče o trojčata, která se narodila v květnu. Uvedla, že mateřská škola by nepřijala děti od května. 14 % (5) žen mi na tuto otázku neodpovědělo.

Tabulka 7: Výhody tříleté varianty, které respondentky uvádějí

tříletá varianta	absol.hodnoty	%
vyhovující délka pro péči o dítě	4	5
Nejvýhodnější v poměru trvání a výše rodičovského příspěvku	67	79
Možnost nástupu do zaměstnání k původnímu zaměstnavateli a přijetí dítěte do školky	9	11
po celou dobu stejná částka	1	1
neuveďlo	3	4

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100% (84) respondentek uvedlo 5 % (4) tříletou variantu jako nejlepší z důvodu vyhovující délky péče o dítě, 79 % (67) jako nejvýhodnější v poměru délky trvání a výše rodičovského příspěvku, 11% (9) uvedlo možnost nástupu do zaměstnání k původnímu zaměstnavateli a umístění dítěte do mateřské školy, 1 % (1) žena uvedla , že jí vyhovuje stejná částka po celou dobu pobírání rodičovského příspěvku. 4 % (3) ženy mi na tuto otázku neodpověděly.

Tabulka 8: Výhody čtyřleté varianty, které respondentky uvádějí

čtyřletá varianta	absol.hodnoty	%
dostatečná délka pro péči o dítě	16	44
žádné výhody nemá, nejsem spokojená	5	14
neuveďlo	15	42

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 100 % (36) respondentek odpovědělo 44 % (16), že nejlepší na této variantě je dostatečná délka pro péči o dítě, 14 % (5) odpovědělo, že tato varianta žádné výhody

nemá a není s touto variantou pobírání rodičovského příspěvku spokojeno a 42 % (15) mi na tuto otázku neodpovědělo.

5 DISKUSE

V mé práci jsem zjišťovala nejvýznamnější determinanty, které ovlivňují rodiče při volbě varianty rodičovského příspěvku. Pro toto zjištění jsem provedla vlastní výzkum, kde jsem zjišťovala, jaké možnosti mají matky na rodičovské dovolené a zda a jak jich využívají.

Determinantů, které ovlivňují volbu čerpání rodičovského příspěvku je mnoho, mohou být individuální, to je věk, rodinný stav, počet dětí v rodině, plánování dalšího dítěte, dosažené vzdělání, postavení v zaměstnání, stabilita v zaměstnání, profese, výše příjmů či nezaměstnanost a v neposlední řadě osobní preference. Další determinanty se týkají sociální, kulturní a ekonomické situace v naší společnosti. Je to například aktuální rodinná situace, pomoc ze strany partnera či rodičů, jsou to nástroje rodinné politiky, ochota zaměstnavatelů zaměstnávat matky malých dětí, vytvářet flexibilní pracovní místa a je to i dostupnost institucionální péče o děti.

Sběr dat jsem prováděla přímým a zprostředkovaným způsobem. Ani v jednom případě jsem se nesetkala s negativními reakcemi ze strany respondentek. U výzkumu činila celková velikost výzkumného vzorku 136 respondentek, nesetkala jsem se bohužel ani s jedním mužem, který by čerpal rodičovskou dovolenou. Minimální zastoupení otců na rodičovské dovolené vyplývá nejen z tradičních představ o podobě mateřské a otcovské péče o děti, ale jak uvádí Hašková (11), je také reakcí na způsob výpočtu rodičovského příspěvku. Rodičovský příspěvek je jako dávka systému státní sociální podpory stanoven paušální částkou, která je nižší než průměrný či nejčastější příjem. V situaci, kdy má ve většině případů vyšší příjem muž, je výhodnější, pokud na rodičovskou dovolenou nastoupí žena. Pro to, aby se otcové skutečně mohli zapojit, nestačí jen formální zavedení institutu rodičovské dovolené. Jak píše Dudová (5), pokud by se mělo v naší společnosti něco změnit, je nutné, aby byla zavedena opatření prorodinné politiky, jako ve většině evropských zemí. Jedná se hlavně o zavedení „otcovské dovolené“, vymezení individuálního a nepřenositelného práva na péči každého z rodičů a umožnění s dítětem být, nikoli ho jen mít. To vše by znamenalo, aby byla také stanovena dostatečně vysoká finanční kompenzace ušlého výdělku v době čerpání

rodičovského příspěvku, a aby tak osoby – většinou muži, nebyli finančně znevýhodněni, ale naopak, aby byli finančně motivováni zůstat s dítětem doma.

V dotazníku, který jsem distribuovala mezi matkami na rodičovské dovolené jich nejvíce odpovídalo (Graf 1) ve věkové kategorii 30- 34 let (41 %), celkově ve věku nad 30 let odpovídalo 76 matek (56 %) naproti tomu žen do 29 let odpovídalo 60 (44%). Ženy odsouvají mateřství až do pozdějšího věku a redukují počet svých dětí, je to proto, že vzdělávací a pracovní systém otevírá ženám obdobné možnosti jako mužům a ženy jsou v případě mateřství znevýhodněny, což uvádí též Höhne (14) a Hašková (11). Je pro ně velice obtížné kombinovat pracovní život a péči o děti, zejména v současné době, kdy je nedostatek kvalitních a finančně dostupných zařízení denní péče o předškolní děti.

Jak uvádí i Národní zpráva o rodině (25), v současné české rodině žijí nejčastěji rodiče a jedno nebo dvě děti. Toto se potvrdilo i v mém výzkumu (Graf 5), 38 % žen mělo jedno dítě a 49 % dvě děti, 8 % tři děti a 5 % čtyři děti. Jak uvádí Uhde (46), pokud budou vlády našeho státu opravdu chtít, aby se změnil demografický vývoj naší populace, budou muset zavádět nová propopulační opatření rodinné politiky, protože současná úprava rodičovské dovolené a její tři varianty čerpání rodičovského příspěvku k tomu nestačí. Rodinná politika by měla být založena na jedné straně zejména na dostupné a státem garantované péči o děti ve veřejných zařízeních a na straně druhé na možnosti flexibilního využití možnosti čerpání rodičovského příspěvku. Ten by měl usnadnit návrat rodiče na trh práce, který by mohl být pozvolný, nebo by byl realizován po kratší době, což je zásadní v rychle rozvíjejících se oborech, dále pak na aktivním začlenění mužů do péče.

Chtěla bych rozebrat jednotlivé varianty čerpání rodičovského příspěvku, jejich výhody a nevýhody a také možnosti volby, protože není tak úplně pravda, že si každá žena může zvolit variantu, která by jí vyhovovala.

Pro možnost čerpání dvouleté varianty rodičovského příspěvku je nutné splnit základní podmínky stanovené zákonem, jak uvádí též MPSV (29). Jednou z nich a ta, že matka musí mít denní vyměřovací základ pro nemocenské pojištění 380 Kč, v roce 2009 to splňovaly ženy, které měly měsíční příjem 16 521 Kč. Pro tuto variantu platí, jak

jsem již uvedla, podmínka účasti na nemocenském pojištění. Další podmínkou je, že si rodič musí o tuto variantu zažádat v kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém dítě dosáhne 22 týdnů života. Pokud si rodič zvolí tuto variantu, je to již neměnné.

Velkou výhodou dvouleté varianty čerpání rodičovského příspěvku je poměrně vysoká finanční částka 11 400 Kč do dvou let věku dítěte, což potvrdily v mém výzkumu všechny respondentky, které si tuto variantu čerpání rodičovského příspěvku vybraly (Tabulka 4). Jak mi potvrdil výzkum (Tabulka 4), tuto variantu si převážně vybírají ženy, které plánují narození dalšího dítěte do 2 let od narození předešlého dítěte. Dvouletou variantu si vybírají dle mého výzkumu převážně ženy s vyšším a vysokoškolským vzděláním (Tabulka 1). Plyne to z toho, že mají možnost vybrat si tuto variantu, mají na to dostatečné příjmy. Pokud v zaměstnání zaujímají vyšší pracovní pozice s odpovídajícím příjmem a chtějí po dvou letech opět nastoupit do zaměstnání, je to pro ně motivující, jak uvádí též Dudová (5).

Tato varianta má však také velkou nevýhodu, pokud chce žena nastoupit zpět do zaměstnání, musí zajistit péči o dítě nerodičovskou osobou a to v současné době není jednoduché vzhledem k nedostatku služeb péče o děti do 3 let věku. Jak uvádí i Hašková (11), v současné době je jeslí nedostatek a je možné tam umístit minimální počet dětí, navíc jak uvádějí Kuchařová a Svobodová (18), jesle se vyskytují převážně ve větších městech a jsou pro mnohé rodiče finančně nedostupné, jelikož poplatky se pohybují v rozmezí několika tisíc. Další možností jsou soukromé komerční služby pro děti, ale vzhledem k jejich finanční náročnosti si to může dovolit podle Haškové (10) jen 1-2% rodin. V mém výzkumu (Graf 17) ze 136 respondentek uvedlo 128 (94 %), že nikdy služeb profesionální chůvy nevyužilo a 8 (6 %) služeb využilo. Ve všech těchto případech se jednalo o respondentky, které bydlí ve městě nad 5000 obyvatel. Jednalo se o 1 ženu čerpající čtyřletou variantu rodičovského příspěvku, 5 žen čerpajících tříletou variantu a 2 ženy čerpající dvouletou variantu rodičovského příspěvku (Graf 18). Další možností je výpomoc ze strany rodičů, jak uvádí v mém výzkumu (Tabulka 4) jedna z respondentek. Je samoživitelka a musí při péči o dítě využít pomoc ze strany rodičů, kteří se budou starat o dítě po celý den. Tato žena má velkou výhodu, že její

rodiče již nepracují. Jak uvádějí i Křížková a Hašková (16) v současné době se zvyšuje počet prarodičů, kteří jsou ekonomicky aktivní až do pozdního věku. Další nevýhodou této varianty je poměrně brzká doba na rozhodování, kdy matka nemůže vědět, jak dítě bude prospívat, jestli často nebude nemocné či v jakém bude psychickém stavu, jak uvádí též Dudová (5).

Při zjišťování míry pomoci ze strany rodiny s péčí o dítě uvedlo 49% respondentek, že jim pomáhá partner a pomoc ze strany prarodičů uvedlo 13 % respondentek. Při této variantě čerpání rodičovského příspěvku tedy využívá 62 % respondentek pomoc ze strany rodiny (graf 24).

Pro dvouletou variantu bych jako nejdůležitější determinanty jmenovala: ekonomický faktor - výše dávky rodičovského příspěvku, plánování narození dalšího dítěte do dvou let od narození předešlého dítěte, vyšší a vysokoškolské vzdělání, pomoc ze strany rodiny. Chtěla bych podotknout, že je správné, že je tato varianta čerpání rodičovského příspěvku podmíněna předešlým vysokým příjmem, jinak by totiž mohlo dojít k jejímu zneužívání, jak uvádí též MPSV (29) i Dudová (5). Je to opatření proti spekulativnímu využívání této rychlejší varianty, kdy by určitá část rodičů mohla spekulovat, že si vyzvedne vyšší částku po dva roky a třetí, případně čtvrtý rok bude čerpat dávky z ostatních sociálních systémů - především ze systému pomoci v hmotné nouzi. Při péči o takto malé dítě se v systému dávek pomoci v hmotné nouzi po rodiči totiž nevyžaduje, aby si zvýšil příjem vlastním přičiněním, jak uvádí MPSV (27).

Při čerpání tříleté varianty rodičovského příspěvku musí žadatelka splňovat podmínku nemocenského pojištění 270 dnů a nárok na peněžitou pomoc v mateřství, dále musí o tuto variantu požádat nejpozději v kalendářním měsíci, ve kterém dítě dosáhne 21. měsíce věku. Pokud rodič nepožádá o tuto variantu čerpání rodičovského příspěvku, je mu po 21. měsíci věku dítěte vyplácen rodičovský příspěvek v režimu pomalejšího čerpání, tzn. ve snížené výměře do 4 let věku dítěte, jak uvádí též MPSV (29). Tuto tříletou variantu čerpání rodičovského příspěvku si vybrala převážná většina respondentek 62 % (Graf 7). Jako výhody (Tabulka 7) nejvíce uváděly ženy vyhovující délku pro péči a výchovu dítěte v kombinaci s výší rodičovského příspěvku 7 600 Kč (55 %). Dále respondentky uváděly možnost být zaměstnány při čerpání rodičovské

dovolené, tuto možnost využívá 21 % žen čerpajících tuto variantu rodičovského příspěvku. Ženy nejvíce využívají práce na částečný úvazek a práci z domova (Graf 9). Většina z těchto žen pracuje u svého původního zaměstnavatele (Graf 10). Dalším důvodem, proč si ženy vybírají tuto variantu je ochranná lhůta, po kterou má zaměstnavatel povinnost přijmout rodiče po návratu z rodičovské dovolené na pozici odpovídající jeho pracovní smlouvě. Zde se mi potvrdila hypotéza č.2 „Tříletou variantu volí ženy, které se po rodičovské dovolené vrací k původnímu zaměstnavateli“. Z 84 žen, které si vybraly tuto variantu čerpání rodičovského příspěvku se chce vrátit k původnímu zaměstnavateli 68, což je 81 % (Graf 11). Dalším faktorem, který ovlivňuje ženy čerpající tuto variantu je možnost umístění dítěte po ukončení rodičovské dovolené do mateřské školky. Z mého výzkumu vyplývá, že v současné době využívá služeb institucionální péče – školky 16 matek z celkového počtu 84, které si vybraly tuto variantu čerpání rodičovského příspěvku, což je 19 %. Důvodem je zaměstnání při čerpání rodičovské dovolené (Graf 14). Po ukončení rodičovské dovolené většina matek počítá s umístěním dítěte do mateřské školy, ale může se stát, že dítě z kapacitních důvodů nepřijmou. Jak uvádějí i Kuchařová a Svobodová (18), u 40 % matek, které nenastoupily zpět do práce v době, kdy skončila jejich tříletá rodičovská dovolená, byl jedním z hlavních důvodů nemožnost umístit dítě do mateřské školky. Samy matky si tuto skutečnost uvědomují a z celkového počtu 136 respondentek je 53 % respondentek přesvědčeno o nedostatku zařízení institucionální péče o děti (Graf 15).

Když jsem zjišťovala míru pomoci ze strany rodiny v péči o dítě u této varianty čerpání rodičovského příspěvku, uvedlo 29 % respondentek, že jim nejvíce pomáhá jejich partner, 37 % uvedlo pomoc ze strany prarodičů a 7 % respondentek uvedlo, že jim s péčí o dítě pomáhá blízká osoba z rodiny. Pomoc ze strany rodiny při čerpání této varianty využívá 73 % respondentek (Graf 25).

U tříleté varianty rodičovského příspěvku bych uvedla jako nejvýznamnější determinanty, které ovlivňují žadatelky ve výběru: ekonomický faktor – vyhovující částka rodičovského příspěvku 7 600Kč, dostatečná doba pro péči a výchovu dítěte, možnost zaměstnání při čerpání rodičovského příspěvku, možnost nástupu do

zaměstnání k původnímu zaměstnavateli po ukončení rodičovské dovolené, možnost umístění dítěte ve školce (Tabulka 5).

U čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku nejsou stanoveny žádné zvláštní podmínky. Tuto variantu lze čerpat po peněžitě pomoci v mateřství do 21 měsíců věku dítěte v základní výměře 7600 Kč, dále pak ve snížené výměře do 48 měsíců věku dítěte. Matky, které neměly nárok na peněžitou pomoc v mateřství čerpají rodičovský příspěvek od narození dítěte v základní výměře do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře do 48 měsíců věku dítěte. Pokud matky nevyužijí možnosti volby rychlejší nebo klasické varianty čerpání rodičovského příspěvku, je jim tato čtyřletá varianta přidělena automaticky, jak uvádí též MPSV (29). Čtyřletou variantu čerpání rodičovského příspěvku si zpravidla volí ženy, které jsou orientované na rodinu a vidí děti jako prioritu, jak uvádí také Valentová (47). V mém výzkumu mi to potvrdilo 10 žen z 36, což je 28 % (Tabulka 6).

Některé skupiny rodičů jsou systémem variant rodičovského příspěvku znevýhodněny, nejedná se o znevýhodnění finanční, protože celkové sumy peněz jsou u všech variant přibližně stejné, jak uvádí také MPSV (29). Určité skupiny rodičů však nemají možnost volby, automaticky jim náleží čtyřletá varianta čerpání rodičovského příspěvku. Jak uvádí i Dudová (5), jedná se především o studentky, ty nejsou od roku 2008 nemocensky pojištěny (doba studia není započítávána do nemocenského pojištění) a nemají tak nárok na peněžitou pomoc v mateřství či na nemocenské v souvislosti s porodem. Tímto nemají ani možnost volby a čtyřletá varianta čerpání rodičovského příspěvku je jim automaticky přidělena. Pokud chtějí matky studentky pokračovat po porodu ve studiu či začít se uplatňovat na pracovním trhu a zachovat si nárok na rodičovský příspěvek, nesmí využívat zařízení kolektivní péče o děti na více než pět dnů v měsíci, jak uvádí též MPSV (27). Podobnou skupinou jsou nezaměstnané ženy, vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce a podnikatelky, které nebyly nemocensky pojištěny. Jelikož se neúčastnily plateb na nemocenském pojištění, nemají nárok na peněžitou pomoc v mateřství a je jim automaticky přidělena čtyřletá varianta rodičovského příspěvku. U podnikatelek lze předpokládat, jak uvádí též Dudová (5), že se k nemocenskému pojištění přihlásí s výhledem na možnost volby rodičovského

příspěvku. Další skupinu jsou matky, které byly v minulosti zaměstnány na dobu určitou. Při narození prvního dítěte měly nárok na šestiměsíční ochrannou lhůtu, pokud jim skončila pracovní smlouva v průběhu druhého či třetího trimestru. V tomto případě mají stále nárok na peněžitou pomoc v mateřství a tím i možnost volby varianty rodičovského příspěvku. Pokud se jim však narodí další dítě do tří let od narození předešlého dítěte, nastává problém. Protože jim už skončil pracovní poměr, nemají nárok na peněžitou pomoc v mateřství a tím ani možnost volby rodičovského příspěvku, jak uvádí též Dudová (5). Z 36 respondentek v mém výzkumu, které čerpají čtyřletou variantu rodičovského příspěvku uvedlo 19 respondentek, že neměly možnost volby, což je 52 % (tabulka 6).

Při zjišťování míry pomoci ze strany rodiny u čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku uvedlo 30% respondentek, že jim s péčí o dítě pomáhá nejvíce partner, 41 % respondentek uvedlo pomoc ze strany prarodičů a 6% uvedlo, že jim pomáhá s péčí o dítě osoba blízká rodině. Pomoc ze strany rodiny při čerpání této varianty tedy využívá 77 % respondentek (Graf 26).

Mezi hlavní determinanty u čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku bych uvedla hlavně orientaci ženy na rodinu a dítě, dále pak samotnou možnost volby.

Hypotézu č.1 „ Doba čerpání rodičovského příspěvku závisí na míře podpory ze strany rodinných příslušníků“ se mi bohužel nepodařilo potvrdit. Respondentky sice uváděly, že využívají pomoci ze strany partnera i ze strany rodičů poměrně ve vysoké míře, u dvouleté varianty čerpání rodičovského příspěvku uvádělo 62 % respondentek pomoc s péčí o dítě ze strany rodiny (Graf 24), u tříleté varianty čerpání rodičovského příspěvku to uvedlo 73 % respondentek (Graf 25) a u čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku 77 % respondentek (Graf 26). Míra pomoci v péči o dítě ze strany rodiny je poměrně hodně vysoká a dle mého výzkumu, se mírně zvyšuje s věkem dítěte. Podpora ze strany rodiny je velice důležitým faktorem při skloubení pracovního a rodinného života, ženy si tuto pomoc uvědomují a jistě i potřebují. V mém výzkumu však 93 (68 %) respondentek z celkového počtu dotázaných 136 uvedlo, že je v rozhodování o variantě čerpání rodičovského příspěvku míra pomoci ze strany rodiny neovlivnila (Graf 23). Vyplývá to zřejmě z toho, jak uvádí též Uhde(46) či Saxonberg

(39), že hlavní tíži a odpovědnost za domácnost a úlohu při výchově dětí nese právě žena.

6 ZÁVĚR

Tato práce se zabývá determinanty, které ovlivňují rodiče při volbě varianty rodičovského příspěvku. Cílem práce bylo zjistit nejvýznamnější faktory, které ovlivňují volbu varianty čerpání rodičovského příspěvku poživateli této sociální dávky.

Dílčí cíle byly zaměřeny na zmapování možností volby využívání rodičovského příspěvku a zjištění míry rodinné podpory v souvislosti s vybranými variantami rodičovského příspěvku. Pro toto zjištění jsem provedla vlastní výzkum, kde jsem zjišťovala nejvýznamnější faktory, které ovlivňují matky při volbě rodičovského příspěvku, jaké možnosti mají matky na rodičovské dovolené a zda a jak jich využívají.

Ke zjištění potřebných informací jsem použila kvantitativního výzkumu. Ke sběru potřebných kvantitativních dat jsem použila metodu standardizovaného dotazování, techniku dotazníku. Soubor respondentů byl vybírán jednoduchým náhodným výběrem. Dotazník jsem distribuovala dvěma způsoby, přímým a zprostředkovaným kontaktem. Celková velikost výzkumného vzorku bylo 136 respondentek.

Domnívám se, že uvedené cíle jsem ve své práci naplnila. Zjistila jsem, jaké jsou nejdůležitější determinanty pro každou z variant čerpání rodičovského příspěvku:

U dvouleté varianty čerpání rodičovského příspěvku je to především ekonomický faktor - výše dávky rodičovského příspěvku, plánování narození dalšího dítěte do dvou let od narození předešlého dítěte, vyšší a vysokoškolské vzdělání, pomoc ze strany rodiny.

U tříleté varianty čerpání rodičovského příspěvku je to ekonomický faktor – vyhovující částka rodičovského příspěvku 7600 Kč, dostatečná doba pro péči a výchovu dítěte, možnost zaměstnání při čerpání rodičovského příspěvku, možnost nástupu do zaměstnání k původnímu zaměstnavateli po ukončení rodičovské dovolené, možnost umístění dítěte ve školce.

U čtyřleté varianty čerpání rodičovského příspěvku bych uvedla hlavně orientaci ženy na rodinu a dítěte a samotnou možnost volby.

Cílem kvantitativního šetření bylo testování těchto dvou hypotéz:

Hypotéza 1: Doba čerpání rodičovského příspěvku závisí na míře podpory ze strany rodinných příslušníků. Tato hypotéza se mi nepodařila potvrdit, i když respondentky uváděly, že využívají pomoci ze strany rodinných příslušníků poměrně ve vysoké míře. Při rozhodování o variantě čerpání rodičovského příspěvku je to však zásadním způsobem neovlivnilo.

Hypotéza 2: Tříletou variantu volí ženy, které se po rodičovské dovolené vrací k původnímu zaměstnavateli. Tato hypotéza se mi potvrdila. Z 84 žen, které si vybraly tuto variantu čerpání rodičovského příspěvku se chce vrátit k původnímu zaměstnavateli 68, což je 81 %.

Domnívám se, že se mi podařilo naplnit hlavní i dílčí cíle a ověřit obě hypotézy. Touha mít děti je jistě zcela soukromá záležitost každého člověka, ale sociální politika by měla nabídnout a zajistit lidem takové podmínky, které vytvoří ve společnosti prorodinné klima se zvláštním ohledem na mladé rodiče. Má práce by mohla být využita při tvorbě konceptu rodinné politiky, mohla by napomoci k prosazení prorodinných opatření, která by umožnila rodičům uspokojivě kombinovat práci, rodinu a péči o děti.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BAKALÁŘ, E. *Průvodce otčovstvím aneb bez otce se (dobře) nedá žít*. Praha: Vyšehrad, 2002. 216 str. ISBN 80-7021-605-0.
2. BIČÁKOVÁ, O. *Jaké jsou flexibilní formy zaměstnávání?* [online]. Praha: MPSV 20.10. 2008 [cit. 2010-01-26]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/5793>.
3. BURDOVÁ, E. a kol. *Těhotenství, mateřská a rodičovská dovolená*. Praha: ASPI, 2008. 160 str. ISBN 987-80-7357-371-3.
4. DUDOVÁ, R. *Kdo s kým žije, aneb rodiny a jiné způsoby uspořádání soukromého života v ČR*. [online]. SOCIOweb, 2005 [cit. 2010-01-12]. Dostupné z <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=237&lst=120>.
5. DUDOVÁ, R. Promarněná šance na změnu: zhodnocení reforem rodičovského příspěvku In KRÍŽKOVÁ, A., DUDOVÁ, R. HAŠKOVÁ, H. et al *Práce a péče*. 1. Vyd., Praha: SLON, 2008.168 str. ISBN 978-80-86429-94-6.
6. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada- Avicenum, 1999. 279 str. ISBN 80 -7169-254-9.
7. FRANCOVÁ, H. *Flexibilní formy zaměstnávání v kontextu s potřebami pečujících osob*. In Kontakt 1/2006. S. 89-94. ISSN 1212 - 4117.
8. GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. Vyd. Brno: MU a nakladatelství Doplněk Brno. 2000.

9. HAŠKOVÁ, H. *Potřebuje ČR koncepci podpory institucí péče o předškolní děti?* [online]. SOCIOweb, 2007 [cit.2010-01-08]. Dostupné z <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=287&lst=120>.
10. HAŠKOVÁ, H. *Denní péče o předškolní děti v kontextu aktuálních politických reforem* [online]. SOCIOweb, 2008 [cit.2010-01-08]. Dostupné z <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=287&lst=120>.
11. HAŠKOVÁ, H. Kam směřuje česká společnost v oblasti denní péče o předškolní děti? In KŘÍŽKOVÁ, A., DUDOVÁ, R., HAŠKOVÁ, H. et al. *Práce a péče* 1. Vyd., Praha: SLON, 2008.168 str. ISBN 978-80-86429-94-6.
12. HAŠKOVÁ, H., LINKOVÁ, M. podmínky na trhu práce a jejich dopad na fungování rodiny. In ČERMÁKOVÁ, M., HAŠKOVÁ, H., KŘÍŽKOVÁ, A. at al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002.
13. HINTNAUS, L. *Člověk a rodina. Smysl a funkce rodiny*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 1998. 95 str.
14. HÖHNE, S. Ranná fáze rodičovství- péče o děti ve vybraných evropských zemích In KŘÍŽKOVÁ, A., DUDOVÁ, R., HAŠKOVÁ, H. et al. *Práce a péče* 1. Vyd., Praha: SLON, 2008.168 str. ISBN 978-80-86429-94-6.
15. KOZLOVÁ, L. *Výzkum v sociální oblasti* [online].2009 [cit.2010-04-29]. Dostupné z http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm.
16. KŘÍŽKOVÁ, A., HAŠKOVÁ, H. *Průzkum veřejného mínění o postavení žen na trhu práce*. [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2003 [cit.2010-01-23]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/957/zprava.pdf>.

17. KUCHAROVÁ, V. a kol. *Zaměstnání a péče o malé děti s perspektivy rodičů a zaměstnavatelů: Uplatnění nároků na rodičovskou dovolenou a na volno na péči o nemocného člena rodiny v praxi.* [online]. VÚPSV, 2006 [cit. 2010-01-19].
Dostupné z http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_195.pdf.
18. KUCHAROVÁ, V., SVOBODOVÁ K. *Sít' zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR.* [online]. VÚPSV, 2006 [cit.2010-01-23]. Dostupné z:
http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_225.pdf.
19. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 224 str. ISBN 80-04-25236-2.
20. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní.* Praha: Portál, 1994. 99 str. ISBN 80-85282-83-6.
21. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stress.* Praha: Galén, 1994. 214 str. ISBN 80-85824-06-0
22. MATOUŠEK, O., LANGMEIER, J. *Počátky našeho duševního života.* Praha: Panorama, 1986. 365 str.
23. MPSV *Národní koncepce podpory rodin s dětmi* [online]. Praha: MPSV, 2006. [cit. 2010-04-02]. Dostupné z [http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni koncepce podpory rodin s detmi.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf).
24. MPSV *Národní koncepce rodinné politiky* [online]. Praha: MPSV, 2005. [cit. 2010-04-02]. Dostupné z [http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce rodina.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf).
25. MPSV *Národní zpráva o rodině* [online]. Praha: MPSV, 2004. [cit. 2010-04-02]. Dostupné z [http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava b.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf).

26. MPSV *Nemocenské pojištění v roce 2010* [online]. Praha: MPSV, 2010. [cit. 2010-02-12]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/7>.
27. MPSV *Otázky a odpovědi* [online]. Praha: MPSV, 2007. [cit. 2010-03-16]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/4753>.
28. MPSV *Prorodinná opatření by měla pomoci rodičům snadněji sladit rodinný a pracovní život* [online]. Praha: MPSV, 2008. [cit. 2010-02-22]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/6030Pracesocpol 12 08.pdf>.
29. MPSV *Rodičovský příspěvek* [online]. Praha: MPSV, 8.11. 2007. [cit. 2010-02-02]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/4758>.
30. MPSV *Slučitelnost profesních a rodinných rolí* [online]. Praha: MPSV, 2010. [cit. 2010-03-08]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/4#sprr>.
31. MPSV *Soubor prorodinných opatření - prorodinný balíček* [online]. Praha: MPSV, 2008. [cit. 2010-04-02]. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet_balik.pdf.
32. MPSV *Státní sociální podpora* [online]. Praha: MPSV, 2010. [cit. 2010-03-03]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/2#pzd>.
33. MPSV *Tisková zpráva – prorodinný balíček* [online]. Praha: MPSV, 2008. [cit. 2010-04-02]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5896/19112008.pdf>.
34. *Narizení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění pozdějších předpisů.*

35. OBČANSKÝ INSTITUT *Rodinná politika pro Českou republiku* [online]. 2005. [cit. 2010-05-06]. Dostupné z <http://obcinst.cz/cs/Rodinna-politika-pro-Ceskou-republiku-c833/>.
36. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno: Nakladatelství Dopněk, 2000. 296 str. ISBN 80-7239-039-2
37. PŘIB, J. a kol. *Mateřská a rodičovská dovolená*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 978-80-247-0216-2.
38. RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurz občanského práva- Instituty rodinného práva*. 1. Vyd. Praha: C.H. Beck, 1999.
39. SAXONBERG, S. Právo na otce: rodičovská dovolená ve Švédsku In KŘÍŽKOVÁ, A., DUDOVÁ, R. HAŠKOVÁ, H. et al *Práce a péče*. 1. Vyd., Praha: SLON, 2008.168 str. ISBN 978-80-86429-94-6.
40. SEDLÁČEK, I., SEDLÁČEK, T. *Jak zvládnout práci a rodinu*. Praha: Computer pres, 2002. 75 str. ISBN 80-7226-598-9.
41. SIROVÁTKA, T., HORA, O. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií MU v Brně v nakl. Albert, 2008. 328 str. ISBN 978-80-7326-140-5.
42. SÍŤ MATEŘSKÝCH CENTER *Mateřská centra* [online]. 2007. [cit. 2010-01-16]. Dostupné z <http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>.
43. STRAŠÍKOVÁ, B. *V roli rodičů a prarodičů*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0848-0.

44. STŘELEČEK, S. *Studie z teorie a metodiky výchovy II*. Brno: Paido, 2005. 214 str. ISBN 80-210-3687-7.
45. TOMŠOVSKÁ, B. *Částečné pracovní úvazky a práce z domova - lék na krizi?* [online]. KarieraiHNed. 3. 7. 2009 [cit. 2010-01-26]. Dostupné z <http://ekonomika.ihned.cz/cl-37584350>.
46. UHDE, Z. Kritická rekonstrukce diskuse: evropská versus česká politika péče In KŘÍŽKOVÁ, A., DUDOVÁ, R. HAŠKOVÁ, H. et al *Práce a péče*. 1. Vyd., Praha: SLON, 2008.168 str. ISBN 978-80-86429-94-6.
47. VALENTOVÁ, M. Přerušení účasti na trhu práce z důvodu péče o děti a subjektivní vnímání jejich důsledků. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2010, ročník 10, číslo 2/2009 [cit. 2010-05-02]. Dostupné z <http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2010020602>.
48. VESELÁ, J. *Sociologický výzkum a jeho techniky*. 1.vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 1999. 54 str. ISBN 80-7194-188-3.
49. *Vyhláška ministerstva školství , mládeže a tělovýchovy č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání v platném znění.*
50. *Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.*
51. *Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.*
52. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.*

53. *Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*
54. *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.*
55. *Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.*
56. *Zákon č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí, v platném znění.*
57. ŽÁČKOVÁ, L. *Zmapování dostupnosti a podmínek pobytu dětí v jeslích, mateřských školách, školních družinách a obdobných zařízeních a jiných neinstitutionálních forem péče o děti v ČR včetně identifikace překážek jejich využívání s návrhy možných opatření k jejich rozvoji.* [online]. VÚPSV, 2007 [cit. 2010-03-25]. Dostupné z [http://www.mpsv.cz/files/clanky/7073/pece o deti.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/7073/pece%20o%20deti.pdf).

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Flexibilní formy zaměstnání

Rodičovská dovolená

Rodičovský příspěvek

Rodina

Služby institucionální péče

9 PŘÍLOHY

Příloha číslo 1: Dotazník pro matky

Dotazník

Vážení rodiče, jmenuji se Ivana Chvátalová a jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Touto cestou Vás prosím o vyplnění dotazníku, který je součástí mé Bakalářské práce na téma: „Determinanty ovlivňující výši a způsob čerpání rodičovského příspěvku v ČR.“ Dotazník je anonymní a požadované údaje budou sloužit pouze k tomuto účelu.

1. Jste :

- a) žena
- b) muž

2. Kolik je Vám let?

- a) do 19 let
- b) 20-24 let
- c) 25-29 let
- d) 30-34 let
- e) 35-40 let
- f) 40 a více

3. Jste

- a) svobodná / svobodný
- b) žijete s partnerem/partnerkou
- c) vdaná/ženatý
- d) rozvedená/rozvedený
- e) vdova/vdovec

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- a) základní
- b) vyučena/vyučen
- c) středoškolské
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

5. Bydlíte :

- a) na vesnici (do 2 000 obyvatel)
- b) v menší obci (do 5000 obyvatel)
- c) ve městě (nad 5000 obyvatel)

6. Před mateřskou dovolenou jste byla/byl

- a) v domácnosti
- b) nezaměstnaná,nezaměstnaný- vedena /veden na úřadu práce
- c) zaměstnaná, zaměstnaný na dobu určitou
- d) zaměstnaná, zaměstnaný na dobu neurčitou
- d) osoba samostatně výdělečně činná

7. Jakou jste zvolila, zvolil variantu rodičovského příspěvku?

- a) po dobu 2 let za 11 400 Kč
- b) po dobu 3 let za 7 600 Kč
- c) po dobu 4 let za 3 800 Kč

8. Dítě, se kterým jste na rodičovské dovolené je Vaše:

- a) první
- b) druhé
- c) třetí
- d) čtvrté
- e) páté a více

9. Využíváte možnosti být zaměstnána při rodičovské dovolené?

- a) ne
- b) ano, pracuji doma
- c) ano, pracuji na částečný úvazek
- d) ano, pracuji ve směnách
- e) ano, využívám pružnou pracovní dobu
- f) ano, využívám sdíleného pracovního místa

23. Ovlivnila Vás při rozhodování o délce rodičovské dovolené míra pomoci ze strany rodiny ?

a) ano

b) ne

24. Proč jste si zvolila danou variantu rodičovského příspěvku?

.....
.....
.....

25. V čem se Vám zdá daná varianta rodičovského příspěvku nejlepší?

.....
.....
.....
.....

Děkuji Vám za Váš čas a laskavost